

MTA TK Gyerekesély Műhelytanulmányok 2014/11

Mezőcsáti kistérség

**A kistérségben élő gyermekek, fiatalok
és családjaik helyzetének, igényeinek
és szükségleteinek felmérése
2014.**

Farkas Zsombor

(Gyerekesély Közhasznú Egyesület)

**MTA TK
Budapest
2014**

Készült a TÁMOP-5.2.1 támogatásával

Írta: Farkas Zsombor

Szerkesztette: Fekete Attila

Kiadja az MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont

1014 Budapest, Országház u. 30.

<http://gyerekesely.tk.mta.hu/>

Tartalom

Összefoglaló	4
Bevezetés	5
Egy évvel ezelőtt... ..	6
Kitérő a gyerekesély projektek szociálpolitikai környezetére	7
1. A Mezőcsáti kistérség általános jellemzői	8
2. A helyzetfelmérés módszerei	9
2.1. A vizsgálati minta	9
2.2. Az adatfelvétel és a kutatás kérdőíve	10
3. A kistérség népességének és a gyerekes háztartások demográfiai jellemzői	11
4. Munkaerő-piaci helyzet – foglalkoztatás és munkanélküliség	14
4.1. Megyei és kistérségi munkaerő-piaci helyzet	14
4.2. A gyerekes háztartásokban élők gazdasági aktivitása	16
5. A gyerekes háztartások anyagi helyzete	17
5.1. Jövedelmi szegénység	17
5.2. A családok nélkülözése és szubjektív szegénysége	18
5.3. Eladósodás	21
5.4. Szociális támogatások és szolgáltatások	23
6. Lakáskörülmények	24
7. Kisgyerekkor – szükségletek és szolgáltatások	25
7.1. Bölcsődei ellátás és Biztos Kezdet gyerekházak	26
7.2. Óvodai nevelés	28
8. Az iskoláztatási helyzet néhány jellemzője	30
8.1. Iskolai szelekció és teljesítmény	32
8.2. Iskolai és nyári étkezés	33
8.3. Szülői vélemények	34
9. A gyerekek szükségletei és nélkülözése	35
10. A kistérségi gyerekesély program ismertsége	37
Melléklet	40

Összefoglaló

A **"Legyen jobb a gyermekeknek" a Mezőcsáti Kistérségben című projekt** a kistérségi gyerekesély programok második körében indult 2012 májusában. A kistérség kilenc települését érintő, 2015. áprilisig tartó uniós projekt keretében Biztos Kezdet Gyerekházak és közösségi házak jöttek létre, és számos szolgáltatással és szakemberrel igyekeznek elérni a szegénységben élő gyerekeket és családokat. A gyerekesély program kötelező eleme két, kérdőíves adatfelvételen alapuló, a kistérségben élő gyerekes családokat reprezentáló helyzet- és szükségletfelmérés elkészítése (2013-ban és 2014-ben).

Összességében; a szegénységben élők aránya 2013-2014 között szinte változatlan, a foglalkoztatási helyzet nem javult, a gyerekes családok az élet számos területén hiányt szenvednek (ugyanakkor vannak olyan mutatók, amelyek kismértékben ugyan, de kedvező irányban változtak egy év alatt).

A dél-borsodi kistérség alig 14 ezer fős népességének ötöde 0-17 éves gyerek (2011). A 2014-es adatfelvétel mintájába 201 gyerekes háztartás és 362 gyerek (0-17 éves) került be; ez a kistérségi gyerekes háztartások 8 százalékát, a gyerekek 12 százalékát jelenti. A mintában a gyerekes háztartások közel felében egy gyereket, harmadukban két gyereket, ötödükben három vagy több gyereket nevelnek. A 2013-as mintában a gyerekes háztartások 30 százaléka, a gyerekek harmada volt roma. **2014-ben a háztartások éppen harmada, a gyerekek 38 százaléka cigány;** ez utóbbi arány a 2012-ben mért országos átlag (11,3%) jóval több, mint háromszorosa.

A Mezőcsáti kistérségben 2014-ben a gyerekes családok fele él jövedelmi szegénységben; ez egy év alatt 2,5 százalékos emelkedést jelent. A 0-17 éves gyerekek több mint fele (54%-a) szegény. Ezek a szegénységi ráták mintegy kétszer magasabbak az országos arányoknál. 2014-ben a 15-64 évesek fele foglalkoztatott (aktív kereső), kevesebb, mint tizede munkanélküli, 16 százaléka inaktív, további negyede eltartott volt az adatfelvétel idején. (Az egy évvel korábbi felmérés hasonló helyzetet mért.) Ugyanakkor, ha a közmunkásokat a munkanélküliek csoportjához soroljuk, akkor az aktív keresők aránya jelentősen lecsökken, a munkanélküliek aránya pedig háromszorosára ugrik. **Az aktív korú válaszadók 14 százaléka közfoglalkoztatott** (2013-ban arányuk 13% volt); **ötödük az „elmúlt egy évben” dolgozott közmunkásként.**

A gyerekes háztartások közel 40 százalékában rezsire, harmadában ennivalóra, 29 százalékában gyógyszerek kiváltására, negyedében a lakás megfelelő fűtésére nem jut pénz. A megkérdezettek több mint tizede „teljes mértékben” szegénynek tartja családját, de arányuk egy év alatt jelentősen csökkent. Ugyanakkor 10 százalékponttal nőtt azoknak az aránya, akik szerint családjuk „bizonyos értelemben” szegény. 2014-ben – hasonlóan az egy évvel korábbi arányhoz –

a családok mintegy 40 százalékának van adóssága, díjhátraléka. **A családok egyaránt mintegy tizedének otthonában nincs vezetékes víz, fürdőszoba és vécé.**

A családsegítő, gyermekjóléti szolgáltatásban részesülő családok aránya igen alacsony; főként úgy, hogy egy olyan leszakadó kistérségről van szó, amelyben a családok és a gyerekek fele jövedelmi szegénységben él. A mintában a 0-5 éves gyerekek 12 százaléka járt a kérdezés idején vagy korábban bölcsőde; ezek a gyerekek jellemzően mezőcsátiak és tiszatarjányiak. **Biztos Kezdet Gyerekház** Ároktőn, Tiszatarjánban és Tiszakesziben működik, a kisgyerekek (0-5 évesek) 16 százaléka járt, vagy jár a gyerekházba; arányuk 2013 és 2014 között emelkedett. A 3-17 éves gyerekek több mint háromnegyede 2-3 évesen, 13 százaléka 4 évesen kezdte el az óvodát. **A kistérségben élő gyerekek körében kétszer magasabb az óvodát későn (5-6 évesen) kezdők aránya, mint országosan.** A szegény és a cigány gyerekeket jellemzően később íratják óvodába, mint a nem szegényeket és a nem romákat.

2014-ben a gyerekek 37 százaléka „deprivált” (2013-ban még 42% volt az arányuk). A gyerekek közel negyede kettő vagy három területen szenved hiányt, a „súlyosan depriváltak” (négy vagy több szükségletük kielégítésére nincs lehetőség) aránya 15 százalék. A nem roma, nem szegény gyerekek 70-80 százaléka nem deprivált, a roma és a szegény gyerekeknek csak a feléről mondható el ugyanez.

A Mezőcsáti kistérségben 2012 májusa óta működő gyerekesély programról a tavaly (2013-ban) megkérdezett gyerekes családok 43 százaléka hallott. Azóta eltelt egy év, és az arány – nem sokat, de – emelkedett: **2014-ben a családok 45 százaléka hallott már a programról.**

Bevezetés

A **„Legyen jobb a gyermekeknek”** a Mezőcsáti Kistérségben című projekt a kistérségi gyerekesély programok második körében indult.¹ A három szakaszban (2010-2015 között) megvalósuló, uniós finanszírozású helyi projektek az ország 33 leghátrányosabb helyzetű kistérsége közül összesen 28 kistérségben működtek, vagy működnek. A TÁMOP-os konstrukció „alapvető célja a szegénység, különösen a gyermekszegénység csökkentése, és a szegénység újratermelődésének, átörökítésének megelőzése a „Legyen jobb a gyermekeknek!” Nemzeti Stratégia² célkitűzéseivel összhangban. (...) A program alapvető célja a Nemzeti Stratégia alapelveivel és prioritásaival összhangban álló, helyi szükségletekre épülő gyermek- és ifjúsági politika kialakítása és megvalósítása, a gyermekeket és családjaikat érintő szolgáltatások összehangolása és fejlesztése,

¹ TÁMOP-5.2.3-A-11. Integrált térségi programok a gyerekek és családjaik felzárkózási esélyeinek növelésére.

<http://palyazat.gov.hu/doc/3000>

² 47/2007. (V. 31.) OGY határozat a „Legyen jobb a gyermekeknek!” Nemzeti Stratégiáról, 2007-2032)

<http://www.complex.hu/kzldat/007h0047.htm/007h0047.htm>

a kistérségekben élő gyermekek és gyermekes családok esélyeinek növelése érdekében.”³ A program elsődleges célcsoportjába a gyerekek, fiatalok és családjaik tartoznak, kiemelt figyelemmel a szegénységben élőkre. A másodlagos célcsoportot a kistérségi szakemberek, döntéshozók és a helyi közösségek vezetői jelentik.

A Mezőcsáti kistérség projektje 553 millió forintból valósul meg 2012. május és 2015. április között azzal a céllal, hogy “szolgáltatásokat nyújtson egy szolgáltatáshiányos kistérségben, elősegítve ezzel a szegénység és a társadalmi kirekesztődés csökkentését”⁴. A kistérség kilenc települését érintő projekt keretében Biztos Kezdet gyerekházak, közösségi házak működnek két-két településen, valamint számos szolgáltatással és szakemberrel igyekeznek elérni a szegénységben élő gyerekeket és családokat. A projekt kötelező eleme két, kérdőíves adatfelvételen alapuló, a kistérségben élő gyerekes családokat reprezentáló helyzet-és szükségletfelmérés elkészítése. A felmérések célja, hogy képet adjanak a projekt „elsődleges célcsoportjának” jellemzőiről, életkörülményeiről, ezek esetleges változásairól.

Ez a tanulmány a 2014 nyarán végzett második adatfelvétel eredményeit összegzi hét fő, a gyerekes családok demográfiai jellemzőit érintő és életminőségével összefüggő terület mentén. A tapasztalatokat – ahol ez releváns lehet – összehasonlítjuk az első felmérés adataival, illetve az első fejezetben röviden kitérünk a Mezőcsáti kistérség általános helyzetére.

Egy évvel ezelőtt...

Az első kérdőíves vizsgálatra 2013 nyarán, a második adatfelvételt éppen egy évvel megelőzően került sor. (A kutatások – a két adatfelvétel közötti idő rövideége miatt – nem nagyon alkalmasak arra, hogy a gyerekesély projekt hatásait vizsgálják, legalábbis ezzel az eszközzel.) Mindenesetre a 2013-as adatok alapján a Mezőcsáti kistérségben élő gyerekes családok és a gyerekek egyaránt közel fele jövedelmi szegénységben élt, a háztartások harmadában nem volt foglalkoztatott. Ennek háttértényezői az alacsony iskolai végzettség és a kistérség kedvezőtlen munkaerő-piaci helyzete. A cigány családokban élő gyerekek több mint 80 százaléka, a három vagy többgyerekes, illetve az egyszülős családokban nevelt gyerekek kétharmada-háromnegyede volt szegény egy évvel ezelőtt. A helyzet súlyosságát jelzi, hogy a családok mintegy harmadában nem jutott elég pénz sem rezsire, sem élelmiszerre. A lakáskörülmények szintén nagyon rosszak: 2013-ban a gyerekes háztartások otthonainak ötödéből-negyedéből hiányoztak a lakhatás legelemibb feltételei (víz, fürdőszoba, vécé). A (szegénységben élő) gyerekeket és családjaikat célzó szolgáltatások hiányosak, elégtelenek és egyenlőtlenek voltak, illetve arra biztosan alkalmatlanok, hogy érzékelhetően javítsák a gyerekek esélyeit. A helyzet tehát röviden és leegyszerűsítve ez volt 2013-ban.

³ Pályázati felhívás, 3. o.

http://palyazat.gov.hu/download/38535/Palyazati_Felhivas_Integralt_tersegi_programok_a%20felzarkoztatasi_ert_kiemelt.pdf

⁴ <http://gyerekeselymezocsat.hu/>

Kitérő a gyerekesély projektek szociálpolitikai környezetére

A helyzet tehát adott. A kérdés az, hogy mit is kezdhet mindezzel egy hároméves, a gyerekek életkörülményeinek és életesélyeinek javítását (korlátozott eszközökkel) szolgáló projekt akkor, amikor a külső körülmények többsége éppen céljai, tevékenységei ellen hatnak. Kicsit távolabbról (egészen a 2010 előtti kormányzati ciklustól) indulva: „A {Gyerekszegénység elleni} program társadalmi-gazdasági környezete kedvezőtlenül alakult, politikai felvállalása előbb csak gyöngült, később a deklarációk szintjére korlátozódott. A kormányzat nem tett kísérletet arra, hogy a gazdasági válság következményeit a gyerekes családok és a szegénységben élő gyerekek esetében enyhítse. A források szűkültek, a szegénység problémájának megítélésében erősödött az egyéni felelősség hangsúlyozása, a szociális ellátások és a szolgáltatásokra fordított költségvetési források reálértéke lényegesen csökkent, több jogszabályi módosítás büntető jelleggel született.”⁵ Az utóbbi években ezek az irányok egyre nagyobb teret nyertek, és mind hangsúlyosabbá váltak azok a kormányzati intézkedések, amelyek a szegénységben élők helyzetét még reménytelenebbé teszik, kiszolgáltatottságukat erősítik (miközben a társadalmi-jövedelmi egyenlőtlenségeket növelik).

A gyerekszegénység és kirekesztődés enyhítését célzó központi intézkedések nincsenek. A gyerekek után járó ellátások, támogatások összegének változatlansága, a segélyezési rendszer szűkítése, a közfoglalkoztatás kiterjesztésével párhuzamosan a közmunkás bér csökkentése és a rendszerbe kerülés, a bennmaradás feltételeinek szigorítása, a tankötelezettség korhatárának leszállítása, a szolgáltatások fejlesztésének hiányai, a nyári gyerekétkeztetés változásának kedvezőtlen hatásai éppen azokban a legelmaradottabb térségekben csapódnak le legerőteljesebben, amelyekben az érintett (munkanélküli, segélyezett, erőforrások nélküli, roma) népesség jelentős része koncentrálódik. Nincs ez másként a Mezőcsáti kistérségben sem: *a 2014-es adatfelvétel alapján a szegénységben élők aránya szinte változatlan, a foglalkoztatási helyzet nem javult, a gyerekes családok az élet számos területén hiányt szenvednek. Ugyanakkor vannak olyan mutatók, amelyek kedvező irányban változtak 2013 és 2014 között.*

⁵ Darvas Ágnes, Ferge Zsuzsa (2012) Gyerekesély program a társadalmi és politikai mezőben. In: Bass L. (szerk.) Az ötödik év után. Egy félbeszakadt akciókutatás története. Budapest: Gyerekesély Közhasznú Egyesület. 11-12. o. http://gyere.net/downloads/otodik_ev.pdf

1. A Mezőcsáti kistérség általános jellemzői

Nem véletlen, hogy a Mezőcsáti kistérségben gyerekesély projekt indult. A kilenc településből álló, kevesebb, mint 14 ezer fős kistérség – 2007-es besorolás szerint – az ország 174 kistérsége közül a hetedik legrosszabb helyzetű⁶. A Borsod-Abaúj-Zemplén megye délkeleti részén található, elmaradott dél-borsodi térség 2004-ben vált ki a Tiszaújvárosi kistérségből. Egyetlen városa az alig hatezer fős Mezőcsát, amely semmilyen szempontból nem képes valódi központi funkciókat betölteni. A kisváros munkaerőpiaca beszűkült, sem a városban, sem a környező falvakban élők foglalkoztatási helyzetén nem képes javítani. A kistérség népességének alacsony iskolai végzettsége és a rossz infrastruktúra csökkentik a „kitörési esélyeket”. Ráadásul a kistérséget érintő autópálya és a főváros viszonylagos közelsége (közúton másfél óra) sem segít: „a Hatvan – Gyöngyös – Eger – Miskolc (- Kazincbarcika) fejlesztési tengelytől délre helyezkedik el, és bár az M3-as érinti a Mezőcsáti kistérség északi részét, alapvetően nem részesül a fejlesztési tengely gazdasági potenciáljából.”⁷ A 2010-ben készült esélyegyenlőségi helyzetelemzés szerint „a kistérségben a munkából élők aránya alacsony. Az aktív körű népesség 55,6 %-a rendelkezik bejelentett munkahellyel. A helyben foglalkoztatottak aránya az aktív népesség 37,6 %-át teszik ki. Az ipar után – ebbe beleértendő az élelmiszeripar is – a legnagyobb foglalkoztató a közsféra, majd ezt követi a mezőgazdaság. A munkavállalók közel egyharmada a kistérségen kívül vállal munkát. (...) A helyi gazdaság jövedelemtermelő képessége és foglalkoztatásban betöltött szerepe gyenge.”⁸

Mezőcsát után a kistérség legnépesebb települései Tiszakeszi (2577 fő), Tiszatarján (1407 fő), Igrici (1246 fő) és Ároktő (1120 fő). A másik négy község lakossága nem éri el az ezer főt, illetve közülük három (Tiszabábolna, Tiszadorogma, Tiszavalk) 500 fő alatti aprófalú (1. táblázat). A 2011-es népszámlálás szerint a kistérség népességének közel tizede, más becslések szerint 20-25 százaléka roma. „A térség roma népessége a nagyobb településeken koncentrálódik, roma közösség Ároktő, Igrici, Mezőcsát, Tiszakeszi és Tiszatarján településein él. A roma népesség becsült aránya egyes településeken eléri a 40-50%-ot.”⁹ A KSH 2011-es adataiból számolt szegénységi index Ároktőn a legmagasabb (10), Igriciben és Tiszatarjánban magas (8). A mutató alapján két kistérség (az alig 600 fős Gelej és a 300 fős Tiszavalk) van a „legjobb” helyzetben (1. táblázat). Tiszabábolna és Tiszadorogma helyzete szintén kedvező, ami elsősorban a viszonylag jelentős falusi turizmusnak köszönhető, illetve annak a következménye, hogy ezekben a

⁶ 311/2007. (XI. 17.) Korm. rendelet a kedvezményezett térségek besorolásáról

⁷ MTA RKK, VÁTI Kht. (2008) A településfejlesztés és működtetés finanszírozása a Közép-Tiszavidék három kistérségében. 7. o.

⁸ Pocsai E., Széki Zs. (2010) Mezőcsáti kistérség Esélyegyenlőségi Helyzetelemzése és Intézkedési Terve, 2010-2015.15, 17. o.

⁹ Uo. 15. o.

falvakban nem élnek romák (akiknek többsége – nem csak ezen a környéken – munkanélküli, mélyszegénységben élő).

1. táblázat: A Mezőcsáti kistérség településeinek lakónépessége és szegénységi indexük, 2011.

Település	Lakónépesség, 2011. (fő)*	Szegénységi index, 2011.**
Ároktő	1120	10
Gelej	598	5
Igrici	1246	8
Mezőcsát	5980	7
Tiszabábolna	382	6
Tiszadorogma	361	6
Tiszakeszi	2577	7
Tiszatarján	1407	8
Tiszavalk	303	3
Kistérség összesen	13974	-

*Forrás: KSH, Népszámlálás 2011. ** Forrás: Németh Nándor

2. A helyzetfelmérés módszerei

2.1. A vizsgálati minta

Az adatfelvétel mintája, amely rétegzett mintavételi eljárással és súlyozással készült, a Mezőcsáti kistérségben élő 0-17 éves gyereket, gyerekeket nevelő háztartásokat reprezentálja. (Mezőcsáton 10 százalékos, a falvakban 30 százalékos a mintavételi arány.) A kistérség kilenc települése közül a mintába Mezőcsát és öt község (Ároktő, Gelej, Tiszabábolna, Tiszakeszi, Tiszatarján) került be; Igriciben, Tiszadorogmán és Tiszavalkon nem készültek kérdőívek. Összesen **201 gyerekes háztartás és 362 gyerek (0-17 éves) szerepel a mintában**; ez a kistérségi gyerekes háztartások 8, a gyerekek 12 százalékát jelenti. A 2013-as adatfelvétel 300 gyerekes háztartás adatait elemezte. Akkor a kistérségi központból 157 háztartás, 2014-ben 101 háztartás került a mintába.

A népszámlálás szerint 2011-ben több mint 2600 gyerekes háztartás élt a Mezőcsáti kistérségben (a 0-17 évesek száma 3003 fő volt. A gyerekes háztartások felében (51%) egy gyereket, közel

harmadukban (31%) két gyereket, ötödükben (18%) három vagy több gyereket neveltek. A kistérségi mintában az arányok ezzel szinte megegyeznek: az egygyerekesek aránya 50 százalék, a kétgyerekeseké 31 százalék, a három és többgyerekesek aránya 19 százalék az összes gyerekes háztartás között (2. táblázat). (A 2013-as mintában az arányok: 46%, 32% és 22%.)

2. táblázat: A Mezőcsáti kistérség településein élő gyerekes családok száma (2011) és a súlyozott mintában szereplő gyerekes háztartások száma településenként, db.

Település	Populáció (Népszámlálás, 2011)*				Súlyozott minta (2014)			
	1 gyerekes	2 gyerekes	3 és több gyerekes	Összes gyerekes	1 gyerekes	2 gyerekes	3 és több gyerekes	Összes gyerekes
	család				háztartás			
Ároktő	93	57	42	192	8	5	4	17
Gelej	42	43	15	100	4	4	1	9
Igrici	123	66	52	241	-	-	-	-
Mezőcsát	589	354	206	1149	52	31	18	101
Tiszabábolna	28	14	10	52	2	2	1	5
Tiszadorogma	38	21	5	64	-	-	-	-
Tiszakeszi	273	153	90	516	24	13	8	45
Tiszatarján	118	85	65	268	11	7	6	24
Tiszavalk	33	14	3	50	-	-	-	-
Kistérség összesen	1337	807	488	2632	101	62	38	201

*Forrás: KSH Népszámlálás, 2011. Az országos és a kistérségi adatok (módszertani eltérések miatt) nem hasonlíthatók össze, csak tájékoztató jellegűek.

2.2. Az adatfelvétel és a kutatás kérdőíve

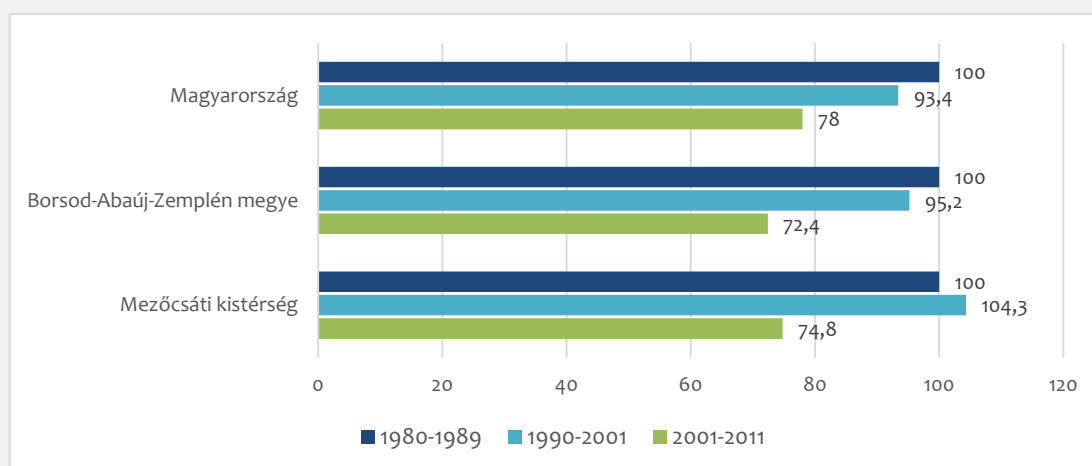
A kérdőívezést (és a helyi döntéshozókkal, szakemberekkel történő interjúzást) az ELTE Társadalomtudományi Kar Szociális Tanulmányok Intézetének szociális munkás hallgatói végezték 2014. június 30. és július 4. között, a kutatás vezetője a kar oktatója, Bass László volt (csakúgy, mint 2013-ban) ¹⁰. A hallgatók hat településen keresték fel a mintába került családokat, a válaszadóktól két típusú kérdőívet „kérdeztek le”. Az egyik a háztartás tagjaira és életkörülményeire (jövedelmi helyzet, segélyezés, szolgáltatások, lakáskörülmények, egészségi állapot), a másik a 0-17 év közötti gyerekekre vonatkozó kérdéseket (óvoda, iskola, szükségletek, depriváció, szolgáltatások) tartalmazott (minden gyerekről külön kérdőív készült). A nyári adatfelvétel során jelentős volt a visszautasítások aránya, a hallgatók gyakran tapasztalták a megkeresett családok elzárkózását; ez Mezőcsáton jellemzőbb volt, mint a kistelepüléseken.

¹⁰A mintavételhez szükséges adatokat a Mezőkövesdi Járási Hivatal és a Mezőcsáti Járási Hivatal bocsájtotta a kutatók rendelkezésére. A tanulmányban szereplő adatok a Bass László által korrigált adatbázis alapján készültek. A felhasznált interjúkat az ELTE szociális munkás hallgatói, Hatalyák Rebeka, Végh-Bodor Lola, Juranits Rita, Juhász Tímea, Inges Viola, Román Hanna, Orosz Kinga, Nánási Abigél készítették.

3. A kistérség népességének és a gyerekes háztartások demográfiai jellemzői

A Mezőcsáti kistérség lakónépessége 1990-ben és 2001-ben is 15 ezer fő feletti volt; 2001 és 2011 között csökkent – közel 10 százalékkal – 13 974 főre. Az elmúlt két-három évtizedben a halálozások száma egyre nagyobb mértékben haladta meg a születések számát, 2001-2011 között a természetes fogyás már 600 fős volt. A vándorlási egyenleg ennél is kedvezőtlenebb (2001-2011 között átlagban majdnem 660-an mentek el a kistérségből) (Népszámlálás, 2011). A születések száma az 1980-1989 és a 2001-2011 időszak között az országban 12 százalékkal csökkent. A Mezőcsáti kistérségben 1980-1989 és 1990-2001 között még négy százalékkal nőtt, viszont az első időszak és 2001-2011 között 15 százalékkal csökkent a születések száma (ez valamivel kedvezőbb a megyei tendenciánál) (1. ábra).

1. ábra: A születések számának alakulása a Mezőcsáti kistérségben és az országban, 1980-1989, 1990-2001, 2001-2011, % (1990-2001=100%)*

Forrása: KSH Népszámlálás, 2011 (alapján saját számítás).

A dél-borsodi kistérség alig 14 ezer fős népességének ötöde (21,5%) 0-17 éves gyerek (2011); az országos arány 18 százalék. A népesség összetétele fiatalabb, mint az országos népességé: 100 aktív korúra 30 gyerek és 33 időskorú jutott 2011-ben; az országos érték 27, illetve 37 fő. A gyerekek korcsoportonkénti megoszlása az országban és a kistérségben közel azonos (a 6-13 évesek kistérségi aránya 3 százalékponttal magasabb, a 14-17 éveseké másféllel alacsonyabb, mint az országos arány). A 18 éven aluli gyerekek korcsoportonkénti megoszlásai a 2013-as és a 2014-es mintában közel azonosak, de előbbiben 5 százalékponttal alacsonyabb a kisgyerekek (0-5 évesek) és ugyanennyivel magasabb a 6-13 évesek aránya (3. táblázat).

3. táblázat: A 0-17 évesek megoszlása korcsoportok szerint, %

Korcsoport	Ország, 2011.*	Mezőcsáti kistérség*	Kistérségi minta	
			2013	2014
0-2 évesek	15,0	15,1	13,0	16,3
3-5 évesek	17,0	15,5	13,0	14,3
6-13 évesek	43,0	46,0	45,0	40,3
14-17 évesek	25,0	23,4	29,0	29,1
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0
Elmeszám (fő)	-	-	561	362

*Forrás: KSH, Népszámlálás 2011. http://www.ksh.hu/nepszamlalas/docs/tablak/demografia/04_02_01_01.xls
http://www.ksh.hu/nepszamlalas/docs/tablak/teruleti/05/05_4_1_2_2.xls

A kistérségi gyerekes háztartások közel felében 2013-ban és 2014-ben is egy gyereket, harmadukban két gyereket neveltek. **A szegénység által fokozottan veszélyeztetett három és többgyerekesek aránya 2013-ben 22 százalék, 2014-ben 19 százalék (4. táblázat). Ezek magasabb arányok az országos átlagnál.** A TÁRKI 2012-es adata szerint országosan a gyerekes háztartások 14 százalékában, a 2011-es népszámlálás alapján 12 százalékában élt három vagy több gyerek.

4. táblázat: A gyerekes háztartások száma és megoszlása gyerekszám szerint, %, 2013, 2014

Gyerekszám	2013-as minta		2014-es minta	
	Háztartások		Háztartások	
	száma, db.	megoszlása, %	száma, db.	megoszlása, %
Egygyerekes	137	45,8	101	50,4
Kétgyerekes	98	32,6	62	30,9
Három és többgyerekes	65	21,6	38	18,7
Összesen	300	100,0	201	100,0

A 2011-es népszámlálás során a kistérség népességének tizede (9,4%) vallotta magát romának; helyi becslések szerint a reálisabb arány 20-25 százalék közötti. A 2013-as mintában a gyerekes háztartások 30 százaléka, a gyerekek harmada (34,9%) volt roma. Ezek az arányok egy év alatt nem változtak jelentősen: **2014-ben a gyerekes családok éppen harmada (33,0%), a gyerekek 38,4 százaléka cigány;** ez utóbbi arány a 2012-ben mért országos átlagnak (11,3%) jóval több, mint háromszorosa. Hasonlóan az egy évvel korábbi adatfelvétel eredményeihez, 2014-ben is a legfiatalabb (0-2 éves) korcsoportban a legalacsonyabb a roma gyerekek aránya. Ugyanakkor 2013-ban a 3-5 évesek még alig több mint harmada (36,1%), 2014-ben viszont már 42 százaléka cigány. A két idősebb korcsoportokban 40-60 százalék körüli a roma – nem roma arány (5. táblázat).

5. táblázat: A roma és nem roma gyerekek korcsoportonkénti megoszlása, %, 2013, 2014,

Korcsoport	2013-as minta			2014-es minta		
	roma	nem roma	összesen	roma	nem roma	összesen
0-2 éves	28,4	71,6	100,0	32,2	67,8	100,0
3-5 évesek	36,1	63,9	100,0	42,3	57,7	100,0
6-13 évesek	35,3	64,7	100,0	37,2	62,8	100,0
14-17 évesek	36,7	63,3	100,0	41,5	58,5	100,0
Összesen	34,9	65,1	100,0	38,4	61,6	100,0
Ország (0-17 évesek), 2012*	11,3	88,7	100,0			-
Gyerekes háztartások (kistérség)	29,7	70,3	100,0	33,0	67,0	100,0

*Forrás: TÁRKI Monitor, 2012

A roma családok 30 százalékában három vagy több gyermeket nevelnek, a nem roma családok körében az arány 13 százalék. (A 2013-as mintában a cigány családok 28%-a volt sokgyerekes. Akkor még kevesebb, mint 10 százalékpont volt a különbség ezen a téren a roma és a nem roma családok között.) A nem cigány háztartások több mint felében (55,2%) egyetlen, harmadában (32,1%) két 18 éven aluli gyerek él. A roma családok körében 29 százalék az egygyerekesek és 41 százalék a kétgyerekesek aránya (6. táblázat).

6. táblázat: A roma és nem roma háztartások megoszlása gyerekszám szerint, %

Gyerekszám	Roma	Nem roma	Együtt
Egygyerekes	40,9	55,2	50,4
Kétgyerekes	28,8	32,1	30,9
Három és többgyerekes	30,3	12,7	18,7
Összesen	100,0	100,0	100,0

4. Munkaerő-piaci helyzet – foglalkoztatás és munkanélküliség

4.1. Megyei és kistérségi munkaerő-piaci helyzet

„Nagyon szép kis falu volt, virágzott, csodálatos TSZ-szel, itt senki nem volt munkanélküli itt mindenkinek volt munkája, a TSZ-nek rendkívül sok melléküzemága a forgácsoló-műhelye, vágóhídja, varrodája, öntödéje. Tehát szinte mindenkinek tudott munkát biztosítani ez a település, kevesen jártak el dolgozni, akik eljártak, azok is nagyüzemekbe. Sajnos a rendszerváltás után kártyavárként omlott össze a TSZ és az összes melléküzemága, és mára az ország egyik legmagasabb munkanélküliséggel sújtott térségében élünk. És a mi falunkat is sújtja ez a hatás. Tehát Borsod-Abaúj-Zemplén megye összes hátrányát mi is élvezzük ebben a kis faluban, amit ez ellen tenni próbálunk, az sajnos csak a közfoglalkoztatás, minden más próbálkozás eddig dugába dőlt.” (polgármester)

A 2010-ben készült helyzetelemzés („kistérségi tükör”) szerint „a kistérség foglalkoztatottsági és munkanélküliségi adatai sokkal kedvezőtlenebbek az országos adatoknál és az elmúlt évek során fokozatosan romlanak. Az ÁFSZ adatai szerint a kistérség munkanélküliségi rátája 2004 és 2009 között 6,8 százalékponttal emelkedett, így az utolsó adatévben 23,1 százalék. Ez a kedvezőtlen Borsod-Abaúj-Zemplén megyei rátánál (16,3%) is jóval magasabb arány, és több mint ezer regisztrált munkanélkülit jelent a kevesebb, mint 15 ezer fős kistérségben. A 38,6 százalékos foglalkoztatási ráta a megyei átlagtól (46,6%) 8 százalékponttal marad el.”¹¹ Kistérségi szinten nem találtunk friss adatokat. A KSH adatai szerint¹² a megyei foglalkoztatási ráta – egészen az ezredfordulóig visszatekintve – soha nem volt olyan magas, mint 2013-ban (45%); ez 6 százalékos javulást jelent egy év alatt (2012-2013 között az országos mutató 2%-kal emelkedett). A megyei munkanélküliségi ráta (12,7%) 2013-ban „csak” 2,5 százalékponttal maradt el az országos mutatótól (10,2%). Egy évvel korábban (2012) a megyei (17,3%) és az országos (10,9%) ráta között

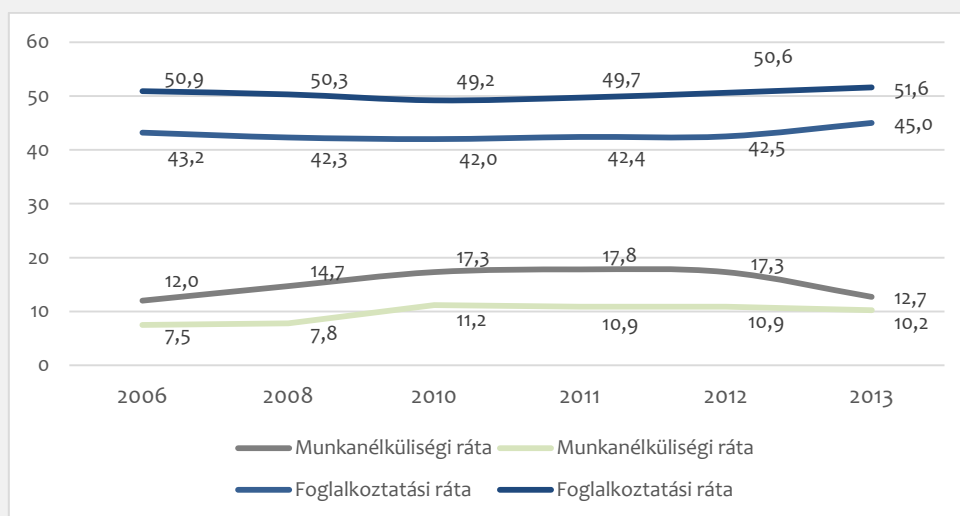
¹¹ Kistérségi tükör. 13. o.

http://gyerekesely.tk.mta.hu/uploads/files/vegl_Mezocsati_kisterseg_tukor_11maj4.pdf 13.o.

¹² KSH Stadat. http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qf027.html
http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qf026.html

még jóval nagyobb volt a különbség. Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a munkanélküliek aránya 2009 és 2012 között nem csökkent 16 százalék alá, és a ráta 2006 óta nem volt olyan alacsony, mint 2013-ban (2. ábra).

2. ábra: A foglalkoztatási ráta és a munkanélküliségi ráta alakulása az országban és a Mezőcsáti kistérségben, %, 2006-2013

Forrás: KSH STADAT. 6.2.1.10. és 6.2.1.11. táblázatok

http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qf027.html

http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qf026.html

A 2012-2013 közötti ugrásszerű (27%-os) javulás viszonylag egyértelmű oka a közfoglalkoztatás kiterjesztése és foglalkoztatási statisztikába történő beszámítása (az Észak-magyarországi régió másik két megyéjében 12-17%-os, országosan 6%-os a javulás). A megyében már 2011-ben elindultak a Startmunka mintaprogramok, amelyek akkor összesen közel kétezer embert vontak be közfoglalkoztatásba; a Mezőcsáti kistérségben 450 főt.¹³ A megyei munkaügyi központ vezetője szerint „akár a KSH, akár a Munkaügyi Központ statisztikai adatait vesszük figyelembe, akár éves viszonylatban, negyedéves, havi viszonylatban figyeljük a statisztikai mutatókat 2013-ban mindenféleképpen kedvezőbbek a foglalkoztatás és a munkanélküliség mutatói, mint a megelőző évben, években. (...) Nyilvánvalóan a téli közfoglalkoztatás hatásának is betudhatóan téli hónapokban, novemberben 50.000 alá csökkent az álláskeresők száma, amire szintén nem volt példa 2001 óta. Decemberben folytatódott ez a tendencia. Közismerten a téli hónapokban beszűkülnek a munkalehetőségek, és a téli közfoglalkoztatás és az ahhoz kapcsolódó képzés

¹³ Lásd erről: <http://www.kormany.hu/hu/belugyminiszterium/kozfoglalkoztatasi-helyettes-allamtitkarsag/hirek/startmunka-borsodban-kozel-ketezren-jutnak-munkahoz>

nagyon sok lehetőséget jelentett a megyében, az alacsony iskolai végzettséggel rendelkező szakképzetlenek számára.”¹⁴

„Szerintem itt nincsenek megkülönböztetve, mert ugye aki elmegy álláskeresőre jelentkezni utána, ha az letelik nekik, utána jönnek ide FHT-ra, ez ilyen foglalkoztatást helyettesítő támogatás, és utána azokból szedik össze az embereket, mindegy, hogy magyar vagy roma. De több ember van, mint akit lehet foglalkoztatni, azt meg a polgármesterasszony dönti el, hogy ki mehet. De általában úgy csinálja, hogy egy évben minden ember legyen foglalkoztatva valamennyit. FHT-ra egy családból csak egy ember mehet, de közmunkába dolgozhat mind a kettő bent. De hát FHT-n csak 22 800 Ft-t kapnak, az azért nem sok, közmunkán meg hát 50 körül kapnak, az se sok, de még mindig több.” (polgármesteri hivatal munkatársa)

4.2. A gyerekes háztartásokban élők gazdasági aktivitása

A 2013-as adatfelvétel szerint a gyerekes háztartásokban élő 15-64 évesek fele volt aktív kereső, tizedük munkanélküli, közel ötödük aktív korú inaktív. **2014-ben a helyzet szinte semmit nem változott: a 15-64 évesek szintén fele (49,0%) foglalkoztatott (aktív kereső), kevesebb, mint tizede (7,7%) munkanélküli, 16 százaléka inaktív, további negyedük (27%) eltartott.** A kérdés idején közmunkásként dolgozókat foglalkoztatottként (aktív keresőként) vettük figyelembe (ahogy a hivatalos statisztikák is). *Ha a közmunkásokat a munkanélküliek csoportjához soroljuk (mivel az elsődleges munkaerőpiacon nem jelennek meg), akkor az aktív keresők aránya jelentősen lecsökken (39%-ra), a munkanélküliek aránya pedig közel háromszorosára ugrik (20,7%).*

A szegény háztartásokban élő 15-64 évesek között jóval alacsonyabb az aktív keresők aránya (35,2%), mint a nem szegény háztartásokban (64%). A munkanélküliek aránya a szegények között (12,1%) a nem szegények körében mért arálynak (3,2%) négyszerese (7. táblázat). A TÁRKI 2012-es adatai szerint nem sokkal (2-3 százalékponttal) jobbak az országos adatok a kistérség 2013-as és 2014-es helyzeténél (7. táblázat). KSH adatok alapján 2013-ban az 15-64 évesek 58 százaléka foglalkoztatott, kevesebb, mint tizedük (7%) regisztrált munkanélküli, több mint harmaduk (35%) inaktív vagy eltartott volt.¹⁵

¹⁴ Borsod-Abaúj-Zemplén Megye Közgyűlésének jegyzőkönyve (2013. január 16.), 20. o.
http://www.baz.hu/content/cont_4bf5055279ffd4.84056598/jkv_nyilt_20140116.pdf

¹⁵ KSH Stadat. http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qlfoo2.html

7. táblázat: A gyerekes háztartásokban élő aktív korúak (15-64 évesek), a szegények és a nem szegények gazdasági aktivitása, %, 2013, 2014

Gazdasági aktivitás	2013-as minta megoszlása	2014-es minta			Ország*
		szegény	nem szegény	együtt	
Aktív kereső	49,6	35,2	64,0	49,0	53,2
Munkanélküli	9,2	12,1	3,2	7,7	11,7
Inaktív	18,1	18,4	13,0	16,3	16,0
Eltartott	23,1	34,4	19,8	27,0	19,8
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Elemszám, fő	864	256	253	535	-

*Forrás: TÁRKI Monitor, 2012.

Az aktív korú válaszadók 14 százaléka közfoglalkoztatott volt a kérdezés idején (2013-ban arányuk 13% volt); **ötödük (18,8%) az „elmúlt egy évben” dolgozott közmunkásként.** A közfoglalkoztatásban dolgozókat aktív keresőként (és nem munkanélküliként) tekintve: az aktív korú foglalkoztatottak közel harmada (29,3%) közmunkás, így kerestük jóval alatta marad a minimálbérnek. (2013-ban az aktív keresők még „csak” negyede volt közfoglalkoztatott.) 2014-ben a közfoglalkoztatottak negyede (24,2%) legfeljebb három hónapig, tovább negyedük (25,8%) 4-6 hónapig dolgozott közmunkásként.

„Ez nem állandó munka, havonta hosszabbítgatják, napi 8 óra munka. Régebben heti fizetés járt érte. Az önkormányzat leginkább a rászorulókat hívja be – jövedelem, illetve gyerekszámától függően. Meghatározott napon megnézik a lakókörnyezetet, ha nem rendezett, megvonhatják a lakásfenntartási támogatást. Általában rendben is tartják, ez motiválja őket.” (munkatárs, kistérségi gyerekesély program)

5. A gyerekes háztartások anyagi helyzete

5.1. Jövedelmi szegénység

A Mezőcsáti kistérségben a gyerekes háztartások fele (48%) jövedelmi szegénységben (a medián jövedelem 60%-a alatti jövedelemből) élt a 2013-as adatfelvétel szerint. **2014-re arányuk egy százalékponttal, 49,2 százalékra nőtt;** ez egy év alatt 2,5 százalékos emelkedést jelent. **A kistérségi ráta az országos szegénységi aránynak (19%) mindkét évben közel két és félszerese.** Az Eurostat adatai szerint országosan a gyerekes háztartások ötöde (19%), a 0-17 évesek közel negyede (23%) élt szegénységben (2013). (A TÁRKI 2012-ben más módszerrel a gyerekek 26%-os

szegénységi arányát mérte.) A kistérségben **a szegénységben élő gyerekek aránya 2013-ban (53,1%) és 2014-ben (53,6%)** ennek szintén jóval több, mint kétszerese (8. táblázat). Az adatok szerint egy év alatt tehát nem nőtt jelentősen a jövedelmi szegénységben élő családok és gyerekek aránya a Mezőcsáti kistérségben. Az Eurostat adatai alapján 2012-2013 között országosan hasonló nagyságrendű (2-2,5%-os) a romlás. Mindez arra is utal, hogy a helyzet nem javul sem a kistérségben, sem az országban (az országos szegénységi ráták évek óta emelkednek). Az egyéves stagnáló „tendenciából” határozott következtetések nem vonhatók le, egy jelenséget érdemes azonban kiemelni: a felmérések adatai szerint 2013 és 2014 között a roma háztartások és gyerekek szegénységi aránya csökkent, a nem cigányoké viszont nőtt (9. táblázat).

8. táblázat: A gyerekes háztartások, a 0-17 évesek és a teljes népesség szegénységi arányai (medián 60%-a alatt), %

	Mezőcsáti kistérség		Ország, 2013*	Ország, 2012**
	2013	2014		
Gyerekes háztartások	48,0	49,2	19,1	
0-17 évesek	53,1	53,6	23,2	26,0
Teljes népesség	-	-	14,3	

* Forrás: Eurostat. **Forrás: TÁRKI Monitor 2012.

9. táblázat: A roma és nem roma háztartások és 0-17 évesek szegénységi aránya, 2013, 2014

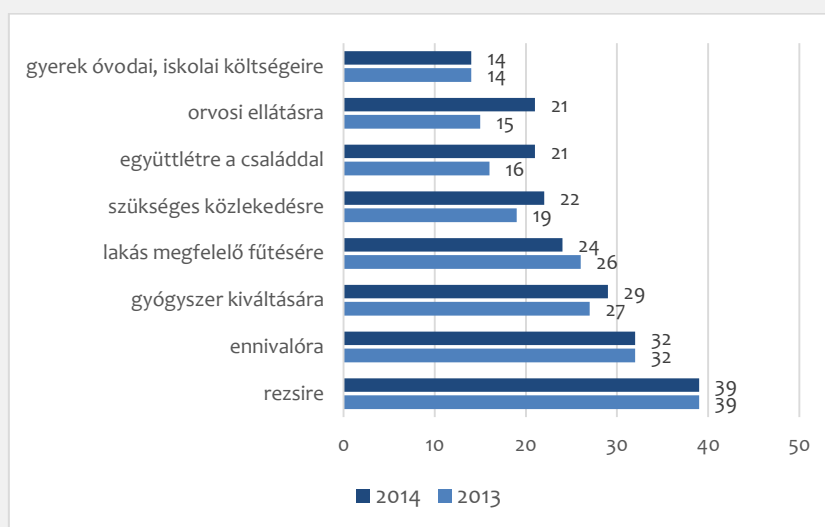
	2013		2014	
	Gyerekes háztartások	0-17 évesek	Gyerekes háztartások	0-17 évesek
Roma	75,0	82,4	66,7	69,3
Nem roma	36,5	37,3	40,0	43,1
Együtt	48,0	53,1	49,2	53,6

5.2. A családok nélkülözése és szubjektív szegénysége

A gyerekes háztartások jóval több, mint harmadában (39%) rezsire, 32 százalékában ennivalóra, 29 százalékában a gyógyszerek kiváltására, további negyedében (24%) a lakás megfelelő fűtésére nem jut pénz. A gyerekek óvodai, iskolai költségeire a családok több, mint tizedének (14%), orvosi ellátásra ötödüknek (21%) nincs elég pénze. A nyolc tétel közül három terén nem változott, négy terén viszont romlott a helyzet 2013 és 2014 között. Utóbbi évben (2-6 százalékponttal) magasabb azoknak a családoknak az aránya, akiknél előfordult, hogy nem jutott pénz orvosi ellátásra,

családdal való kikapcsolódásra, közlekedésre és gyógyszerek kiváltására (3. ábra). A nyolc tételt összevonva: a családok 16 százalékában egy, további 17 százalékukban kettő-négy, és több mint ötödükben (22%) öt-nyolc szükséges kiadás esetében fordult elő, hogy nem jutott rá pénz. (Az évente legalább egyhetes nyaralást a gyerekes háztartások 71%-a nem engedheti meg magának.)

3. ábra: „Előfordult-e az elmúlt egy évben, hogy nem jutott pénzünk...”, az „előfordult” válaszok arányai, %, háztartások

A **szegénység szubjektív megítélésének** több összetevője van, és függ attól, hogy a válaszadók mihez viszonyítják saját helyzetüket. Viszonylag pontos „önbesorolásra” vall, hogy a jövedelmi szegénységben élő gyerekes háztartások ötöde (18,9%), a nem szegények mindössze 3 százaléka ítélte családját „teljes mértékben” szegénynek. Összességében a megkérdezettek több mint tizede (11,5%) teljes mértékben szegénynek, 63 százaléka „bizonyos értelemben” szegénynek tartja családját. A gyerekes háztartások 14 százalékában „három évvel korábban” rosszabbul, 43 százalékukban jobban éltek, mint 2014-ben. Utóbbiak aránya csökkent 2013-hoz képest: akkor a válaszadók kétharmada (65%) mondta azt, hogy három évvel korábban jobb volt a család helyzete. 2013-ban kétszer annyian (63%) gondolták, hogy helyzetük rosszabb lesz a következő évben, mint a 2014-es mintában (30%). Az „optimisták” aránya (akik szerint helyzetük javulni fog) 19 százalékról 28 százalékra emelkedett egy év alatt (10. táblázat).

2013 és 2014 között nem sokkal, de csökkent (79,7%-ról 72,4%-ra) azoknak a háztartásoknak az aránya is, amelyekben előfordult, hogy hónap végére elfogyott a pénz. 2014-ben a családok kétharmada (66,1%) nem volt képes egy jelentősebb (60 000 Ft-os) váratlan kiadást fedezni; 2013-ban 69 százalék volt az arány (10. táblázat).

10. táblázat: A „szubjektív szegénység” mutatói, % háztartások

Mutató	2013	2014
Hónap végére elfogyott a pénze	79,7	74,0
Nem képes nagyobb kiadást fedezni	69,4	67,2
Teljes mértékben szegény	21,0	11,5
Bizonyos értelemben szegény	52,0	62,8
Három évvel ezelőtt rosszabbul éltek	13,7	13,6
Három évvel ezelőtt jobban éltek	64,7	43,4
Helyzetük romlani fog	63,0	29,6
Helyzetük javulni fog	19,0	28,4

A 2013-as adatok szerint a gyerekes háztartások harmada (35,8%) „beosztással jól kijött” a jövedelméből. Kevesebb, mint harmaduk (29,7%) éppen, hogy kijött abból. A családok ötödének (22,7%) hónapról-hónapra akadtak anyagi gondjai, tizedük (10,3%) pedig „nélkülözések között” élt. 2014-ben valamivel kevesebben (6,3%) vannak azok, akik nélkülöznek, illetve, akiknél havonta jelentkeznek anyagi nehézségek (19,1%). Ugyanakkor jelentősen (30%-ról 38%-ra) nőtt azoknak az aránya, akik „éppen hogy kijönnek havi jövedelmükből”. A cigány családok körében mintegy fele azok aránya, akik beosztással jól kijönnek (22,4%), mint a nem roma családok között (38,1%). A roma háztartások kevesebb, mint fele (44,8%) éppen, hogy kijön jövedelméből; a nem cigányok esetében 34 százalék az arány (11. táblázat).

11. táblázat: „Hogy érzi, önök anyagilag...”, háztartások megoszlása, %

Önök anyagilag...	Összes háztartás, 2013	2014		
		Roma	Nem roma	Együtt
gondok nélkül élnek	1,4	3,0	4,5	3,6
beosztással jól kijönnek	35,8	22,4	38,1	33,1
éppen hogy kijönnek a havi jövedelmükből	29,7	44,8	33,6	37,8
hónapról hónapra anyagi gondjaik vannak	22,7	19,4	19,4	19,1
nélkülözések között élnek	10,3	10,4	4,5	6,3
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0

5.3. Eladósodás

A gyerekes családok anyagi helyzetét jelzi eladósodottságuk mértéke. 2013 és 2014 között sem összességében, sem adósság-típusonként tekintve nem történt jelentős változás ezen a téren (kis elemszámok mellett néhány százalékpontosak a különbségek). **2014-ben – hasonlóan az egy évvel korábbi arányhoz – a családok 40 százalékának van adóssága, díjhátraléka.** Az összes megkérdezett háztartás ötödének (19,0%) egyféle, tizedének (9,6%) kétféle, további 11 százalékának három vagy többféle adóssága van. Az egytípusú tartozással rendelkezők aránya 2013-2014 között 3 százalékpontot emelkedett ugyan, de ezen kívül nincsenek lényeges változások. A 2014-es mintában a lakáshitel, áruhitel törlesztésével elmaradók aránya a legmagasabb (24,2%), utána következnek azok, akik családnak, ismerősnek tartoznak (19,6%). A családok 10-15 százalékának van valamilyen rezszi-elmaradása (12. táblázat). Az Eurostat alapján országosan az összes háztartás negyedének (26%), a gyerekes háztartások harmadának (34%) volt jelzáloghitel, lakbér vagy rezszi elmaradása 2013-ban.

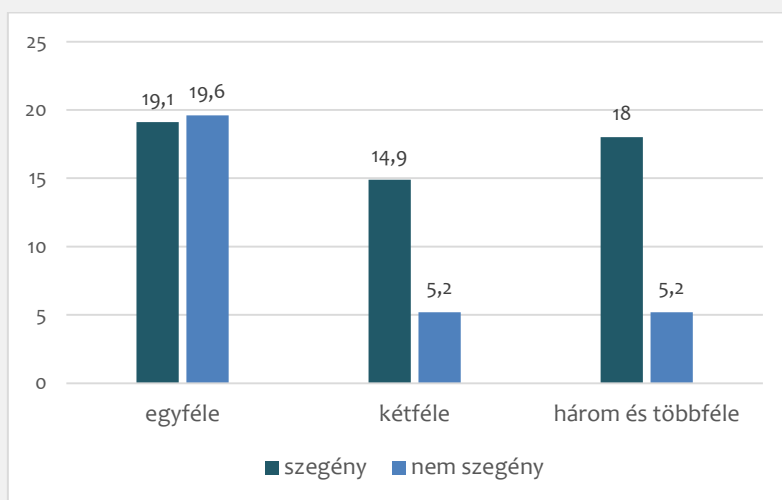
12. táblázat: Eladósodás aránya a gyerekes háztartások körében az adósság típusa szerint, %

Adósság, díjhátralék típusa	Mezőcsáti kistérség		Ország, 2009*	LHH kistérségek, 2011**
	2013	2014		
villanyszámla	18,1	15,3	14,7	27
víz-csatornaszámla	15,8	13,7	9,1	10
gázszámla	14,6	11,0	9,4	13
lakbér, közös költség	5,1	5,2	7,5	-
egyéb rezsiköltség	5,9	7,5	4,6	-
lakáshitel, áruhitel törlesztése	23,5	24,2	9,3	-
tartozás családnak, ismerősnek	18,0	19,6	9,9	16
bolti tartozás	4,0	2,9	4,8	7
egyéb adósság/tartozás	5,3	8,7	0,7	-
egy típusú adósság	15,9	19,0	-	-
két típusú adósság	9,4	9,6	-	-
három és több típusú adósság	12,0	10,9	-	-

*TÁRKI Gyerekmonitor, 2009. ** Bass, Darvas, 2012.

A jövedelmi szegénységben élő háztartások ötödének (19%) egyféle, 15 százalékának kétféle, 18 százalékuknak pedig három vagy több típusú adóssága van. A nem szegény háztartások esetében az arányok alacsonyabbak, de nem elhanyagolhatók (több mint tizedük halmozott fel kettő- vagy többféle tartozást (4. ábra).

4. ábra: A szegény és nem szegény háztartások arányai az adósságtípus száma szerint, %

5.4. Szociális támogatások és szolgáltatások

A kérdőív csak néhány szociális természetbeni ellátás és szolgáltatás igénybevételére kérdezett rá, így a központi és önkormányzati segélyezésről, szociális és gyermekjóléti szolgáltatásokról alig vannak információink. Mindenesetre a vizsgált ellátások közül legnagyobb arányban (60,8%) a gyerekek tankönyvének és intézményi étkeztetésének támogatásában részesültek a családok (térítésmentes tankönyvet és óvodai, iskolai étkeztést a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyerekek kapnak). Meglepően magas (36,5%) azoknak a háztartásoknak az aránya, amelyek – valószínűleg az önkormányzattól – élelmiszer- és/vagy tüzelősegélyt, illetve vetőmagot, kisállatot (30,5%) kaptak az „elmúlt egy évben”; utóbbit feltehetőleg a kistérségben néhány éve megjelenő Minden Gyerek Lakjón Jól Alapítványtól. **A családsegítő, gyermekjóléti szolgáltatásban részesülő családok aránya viszont igen alacsony (8,7%);** főként úgy, hogy egy olyan leszakadó kistérségről van szó, amelyben a családok és a gyerekek mintegy fele jövedelmi szegénységben él. (2013-ban a gyerekes háztartások még több mint tizede (12,1%) kapcsolatba került ezekkel az alapszolgáltatásokkal.) (13. táblázat). A jövedelmi szegénységben élő családok között az igénybevételi arányok jóval magasabbak, mint a nem szegény családok esetében. Az adatok szerint azonban a nem szegény családoknak is harmada (32%) kapott élelmiszert, tüzelőt, illetve több mint felük részesült a gyerekek tankönyvének és étkeztetésének támogatásában (52,6%) (14. táblázat).

13. táblázat: Segélyek, ellátások, szolgáltatások igénybevétele a háztartások körében, 2013, 2014.

Segély, ellátás, szolgáltatás típusa	2013 (a háztartások aránya, %)	2014	
		háztartások aránya, %	száma, %
közfogyellátás	23,8	25,5	51
családsegítés, gyermekjóléti szolgálat	12,1	8,7	17
élelmiszer, tüzelő	37,4	36,5	73
tankönyv, gyerekétkeztetés	61,7	60,8	122
vetőmag, kisállat	12,9	30,5	61
szociális étkeztetés	-	10,5	21

14. táblázat: Az ellátások igénybevételi arányai a szegény és nem szegény háztartások körében, 2014.

Segély, ellátás, szolgáltatás típusa	Szegény	Nem szegény
közfogyellátás	30,9	17,5
családsegítés, gyermekjóléti szolgálat	13,8	5,2
élelmiszer, tüzelő	41,5	32,0
tankönyv, gyerekétkeztetés	73,4	52,6
vetőmag, kisállat	42,6	18,6
szociális étkeztetés	17,0	5,2

„Nagyon sokan már későn jelentkeznek a problémával, de megpróbálunk így is segíteni. Sokan még mindig nincsenek tisztában azzal, hogy lehet hozzánk jönni időben, és akkor könnyebben meg lehet oldani a problémájukat. Általában ha elmennek a polgármesterhez, Ő küldi ide őket, mert nem tud velük mit kezdeni, és ilyenkor képből vannak, hogy tudnak ide jönni segítségért (...) Általában hivatalos ügyeket intézünk nekik, itt értem azt, hogy a magyar államkincstárt föl hívni segítségért, az APEH-ot, az Adóhivatalt, akkor a kórházakat, időpontot kérni. Szóval, ilyen, hivatalos ügyeket szoktunk, nekik intézni. Nyomtatványkitöltések, stb...” (családgondozó)

„A közmunka programban szeretnék ugye minél többen részt venni, a roma lakosság közül is, mert hát nagyon nagy a munkanélküliség. Hát nyilván van egy fajta kiválasztási rendszer, amit én nem ismerek, mert az önkormányzatban csinálják. Sajnos azt tapasztaljuk, hogy még oda se ér rá, csak akik felvételt nyernek. Olyan klienseink is vannak, akik egyszerűen nem mennek el oda dolgozni. Olyan is van, aki felvételt nyer, de nem megy el dolgozni. (...) Hát mi figyelmeztetjük őket, mikor kapcsolatba lépünk velük. Én általában úgy szoktam, hogy kisgyermekes családokat látogatunk, és ott látjuk, hogy a 19 éves férfi, akinek a közmunka programban kéne dolgoznia, rendszeresen otthon van. Mindig rákérdezek, hogy miért nem dolgozik, hogy gondolja a megélhetést, stb., de nem érdekli őket. De nagy százalékban örülnek neki, és részt vesznek ebben a közmunka programokban.” (gyermekjóléti családgondozó)

6. Lakáskörülmények

A családok egyaránt mintegy tizedének otthonában nincs vezetékes víz (11%), vízöblítéses vécé (9,5%) és fürdőszoba (13%). Ezek az arányok négyszer - ötször magasabbak a 2012-es országos átlagoknál. A zsúfoltan (ahol egy szobára több mint 2 fő jut) élő családok aránya (20,9%) az országos érték (12,3%) közel kétszerese. A cigány háztartások körében mintegy négyszer magasabb a fürdőszoba (18,2%) és a vécé (25,8%) nélküli lakások aránya, mint a nem roma háztartások esetében (5,2%, illetve 6,7%). A roma otthon 14 százalékában, a nem cigány családok lakásainak tizedében (9,6%) nincs vezetékes víz.

A szegények és a nem szegények lakáskörülményei között szintén markánsak a különbségek: előbbiek 15-21 százalékának otthonában nincs meg valamelyik „civilizációs eszköz”; utóbbiak körében 3-5 százalékosak az arányok (15. táblázat). (Nem mellékes, hogy a népszámlálás adatai alapján 2011-ben a kistérség teljes lakásállományának ötöde komfort nélküli volt, a lakások 15-20 százalékában nem volt vécé és vízvezeték. Ezek az országos arányoknál ötször-tízszer rosszabb helyzetet tükröznek.)

15. táblázat: A háztartások lakáskörülményeinek néhány jellemzője, %

Háztartás jellemzője	A lakásban nincs			Zsúfolt lakás
	vezetékes víz	fürdőszoba	vízöblítéses wc	
roma	13,6	18,2	25,8	28,8
nem roma	9,6	5,2	6,7	17,2
szegény	20,0	14,9	21,3	29,8
nem szegény	3,1	4,1	5,2	13,4
Összes háztartás	11,0	13,0	9,5	20,9
Ország, 2012*	2,3	2,5	2,5	12,3

*TÁRKI Háztartásmonitor 2012.

7. Kisgyerekkor – szükségletek és szolgáltatások

A Mezőcsáti kistérségben 2011-ben közel azonos volt a 0-2 évesek és a 3-5 évesek száma (452 fő, ill. 465 fő); előbbiek a 0-17 évesek 15 százalékát, utóbbiak 18 százalékát teszik ki. Mezőcsáton 362 gyerek tartozott a 0-5 éves korcsoportba. Tiszakesziben ez a korosztály közel kétszáz fős, Ároktőn, Igriciben és Tiszatarjánban mintegy száz fős. A kis falvakban (Gelej, Tiszabábolna, Tiszadorogma, Tiszatarján) létszámuk 12-21 fő közötti (népszámlálás, 2011) (16. táblázat).

16. táblázat: A 0-2 évesek és a 3-5 évesek száma településenként, 2011*

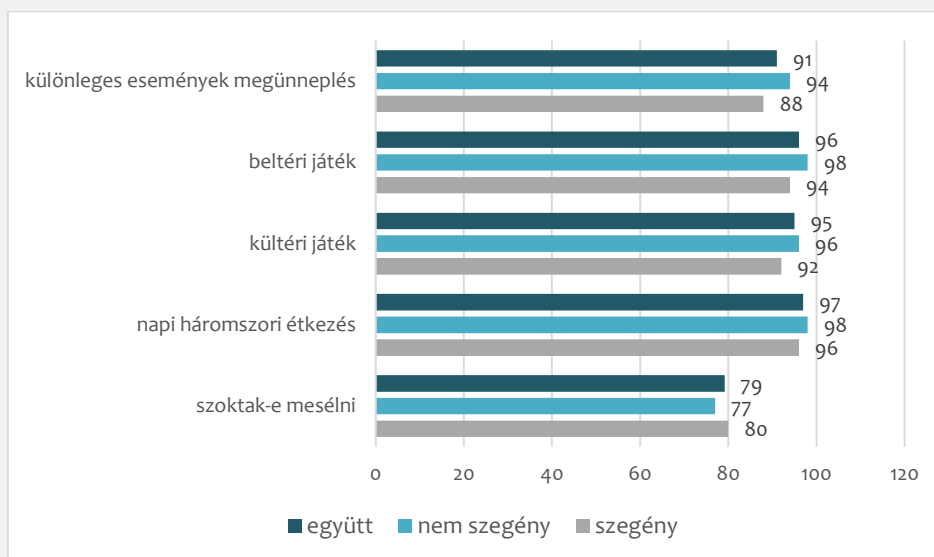
Település	0-2 évesek	3-5 évesek	Együtt (0-5 évesek)
Ároktő	57	40	97
Gelej	9	9	18
Igrici	58	44	102
Mezőcsát	161	201	362
Tiszabábolna	11	10	21
Tiszadorogma	7	7	14
Tiszakeszi	95	92	187
Tiszatarján	49	55	104
Tiszavalk	5	7	12
Kistérség összesen	452	465	917

Forrás: KSH Népszámlálás, 2011

A mintába 2013-ban 145, 2014-ben 111 **0-5 éves gyerek** került be. Előbbi évben a korcsoportba tartozók túlnyomó többsége számára – a szülői válaszok szerint – a megfelelő fejlődés, a szocializáció itt vizsgált néhány feltétele adott volt. Ez 2014-ben nem változott: **a kisgyerekek közül szinte mindenki számára biztosított a napi háromszori étkezés (97%), majdnem mindenkinek vannak kültéri és beltéri játéka (95-96%), több mint 90 százalékuknak lehetősége nyílik megünnepelni a különleges eseményeket.** A legalacsonyabb, de így is meglepően kedvező azoknak a gyerekeknek az aránya (79%), akiknek szülei szoktak mesélni. A jövedelmi szegénységben élő gyerekek helyzete valamivel rosszabb, mint a nem szegényeké. Közöttük (néhány százalékponttal) alacsonyabb azoknak az aránya, akik számára biztosítottak a vizsgált szükségletek (kivételez alól a napi háromszori étkezés) (6. ábra). (Az eredményeket érdemes

fenntartásokkal kezelni: egyrészt nem ismerjük a minőségbeli különbségeket, másrészt tapasztalat, hogy a szülők tudják, „mi a jó válasz”).

5. ábra: Szükségletek kielégítettsége a 0-5 éves gyerekek körében jövedelmi helyzet szerint, %

7.1. Bölcsődei ellátás és Biztos Kezdet gyerekházak

A 2013-as szükségletfelmérés szerint a Mezőcsáti kistérségben élő 0-2 éves korcsoport alig 8 százaléka számára van elvben **bölcsődei** férőhely; ezek a gyakorlatban a mezőcsáti és a tiszatarjáni gyerekek (egy része) számára érhetők el. A kistérségi központban 24 férőhelyes a bölcsőde (eszerint a településen élő 0-2 évesek 15%-ának jut férőhely). Tiszatarjánban, ahol a 0-2 évesek száma 49 fő, az óvoda mellett működik tíz férőhelyes bölcsődei csoport. 2012-es statisztika szerint a 24 mezőcsáti férőhelyre 24 gyerek volt beíratva, de az adatbázis szerint Tiszatarjánban nem működik bölcsődei ellátás (TEIR, KSH). (Az országos adat szerint 2013-ban az összes bölcsődei férőhely 98%-os kihasználtsággal működött.¹⁶)

Tiszatarjánban és Tiszakesziben is működik **Biztos Kezdet gyerekház** a kistérségi gyerekesély program keretén belül. A gyerekházak célcsoportjába tartozó 0-5 évesek száma előbbi faluban 104 fő, utóbbiban ennél jóval több (184 fő). Ároktőn a kistérségben elsőként (2010-ben szintén uniós forrásból, de nem a gyerekesély programból) hoztak létre gyerekházat; a 0-5 éves gyerekek száma itt 97 fő volt 2011-ben. Összességében tehát kedvező, hogy a kistérségi települések harmadában, alternatív gyermekek napközbeni ellátásaként van gyerekház (családi napközi nincs a kistérségben). Ugyanakkor a kisgyerekek (0-2 évesek) túlnyomó többsége számára sem a bölcsőde, sem a gyerekház nem érhető el.

¹⁶ KSH Statdat. http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_fsg005a.html

A mintában a 0-5 éves gyerekek 12,2 százaléka (a 0-17 évesek 6,5 százaléka) járt a kérdezés idején vagy korábban bölcsőde; ezek a gyerekek jellemzően mezőcsátiak és tiszatarjániak (de az adatfelvétel alapján Ároktőről és Tiszakesziből is jártak gyerekek bölcsődébe). Ahogy a 2013-as felmérés is jelezte, – kis elemszámok mellett, de – az látszik, hogy a bölcsőde elsősorban a dolgozó, nem szegény szülőket célzó szolgáltatás. Ezzel együtt a 2014-es adatok szerint a 0-5 éves gyerekek körében nem sokkal magasabb a bölcsődébe járó nem szegény (10,9%), mint a szegény gyerekek aránya (7,8%). A cigány és nem cigány gyerekek arányai között jóval nagyobb a különbség: előbbi gyerekek 5 százaléka, utóbbiak 16 százaléka volt bölcsődés a kérdezés idején vagy korábban (17. táblázat).

A Biztos Kezdet gyerekházakba járó 0-5 évesek aránya 2013 és 2014 között jelentősen (7%-ról 16%-ra) nőtt. Ez mindenképpen jelentős javulás. Még akkor is, ha azóta eltelt egy év, és a tavalyi adatfelvétel idején a tiszatarjáni gyerekház még csak fél éve indult. (Az elemszámok ugyanakkor ebben az esetben is alacsonyak.) A gyerekházakba – amelyek célcsoportját a hátrányos helyzetű gyerekek jelentik – a nem szegény kisgyerekek közel negyede (22,6%), a szegények 12 százaléka járt vagy jár. A roma gyerekeknek több mint negyede (26,8%) veszi vagy vette igénybe a szolgáltatást, a nem romák körében az arány 9 százalékos. (17. táblázat).

17. táblázat: A korábban vagy jelenleg bölcsődés gyerekek aránya a 0-5 évesek között

	Bölcsődébe járók		Gyerekházba járók	
	aránya, %	száma, fő	aránya, %	száma, fő
Roma	4,9	2	26,8	11
Nem roma	15,7	11	9,0	6
Szegény	7,8	4	12,0	6
Nem szegény	10,9	6	22,6	12
Összesen (0-5 évesek)	12,2	14	16,1	17

„Ez a ház november óta működik, előtte két ideiglenes helyszínen fogadták a családokat a kollégák. Jelenleg pályázati keretek között működünk, de ez 2015. június 30-ától megszűnik, és reményeink szerint az önkormányzat fogja átvenni a működtetést. Igazából ez egy kis intézmény, együtt vagyunk a közösségi házzal. A közösségi házban 4 munkatárs van, a Biztos kezdet gyerekházban pedig hárman vagyunk, és mi heten próbáljuk így a falu apraját-nagyját megmozgatni különböző programokkal. Illetve a kisebbeknek fejlesztési lehetőségekkel. A biztos kezdet program a 0-5 éves korú gyerekeknek készült igazából. Tehát ők a célközönségünk és az ő családjaik. Viszont ide hozzánk, a gyerekek nem magukban érkeznek, nem magukban vannak itt, hanem mint egy nappali vagy egy napközi ellátásként a szülőkkel együtt jöhetnek. Jöhetnek az édesanyával, édesapával, de akár nagymama is kísérheti őket, vagy már egy felnőtt testvér is behozhatja. A lényeg az, hogy mindig legyen felnőtt.” (Gyerekház vezetője)

7.2. Óvodai nevelés

A kistérség két településének, Tiszabábolnának és Tiszavalknak nincs óvodája, és tagintézmény sem működik a két faluban (a 3-5 évesek száma 2011-ben 10, ill. 7 fő volt). 2012-ben összesen nyolc óvoda (vagy tagóvoda) és 609 óvodai férőhely volt a kistérségben, a beíratott gyerekek száma ennél jóval kevesebb (504 fő); a férőhely-kihasználtság így mindössze 83 százalékos volt két évvel ezelőtt. Két községben, Igriciben és Tiszadorogmán működött teljes létszámmal az 50 fős, illetve 25 fős óvoda. Az ároktői óvoda kihasználtsága volt a legalacsonyabb: a 30 férőhelyre összesen 10 gyereket íratnak be (2011-ben a 3-5 évesek száma 40 fő) (18. táblázat).

18. táblázat: Az óvodáztatási helyzet néhány mutatója településenként, 2012*

Település	Feladat-ellátási helyek száma, db.	Óvodai férőhelyek száma, fő	Beíratott gyerekek száma, fő	Férőhely-kihasználtság, %
Ároktő	1	50	39	78
Gelej	1	30	10	33
Igrici	1	50	50	100
Mezőcsát	2	259	207	80
Tiszabábolna	-	-	-	-
Tiszadorogma	1	25	25	100
Tiszakeszi	1	120	108	90
Tiszatarján	1	75	65	87
Tiszavalk	-	-	-	-
Kistérség összesen	8	609	504	83

*Forrás: TEIR, KSH Területi statisztikai adatok, 2012.

A mintában a 3-5 évesek száma 52 fő, a 3-6 éveseké 76 fő. A kérdezés idején 71 gyerek volt óvodás, közel felük (48,5%) szegénységben élő, 39 százalékuk roma. **A 3-17 éves (tehát jelenleg vagy korábban óvodás) gyerekek több mint háromnegyede (79,3%) 2-3 évesen, 13 százaléka 4 évesen kezdte el az óvodát.** Előbbi arány magasabb az országos átlagnál (76,4%), utóbbi alacsonyabb annál (19,1%). A kistérségben élő gyerekek körében magasabb az óvodát későn (5-6 évesen) kezdők aránya (6,6%), mint országosan (3%) (19. táblázat) (19. táblázat).

19. táblázat: A szegény/nem szegény és a roma/nem roma háztartásokban élő 3-17 éves gyerekek óvodakezdésének életéve, %

Életkor	Mezőcsáti kistérség					Országos, 2012*
	nem szegény	szegény	roma	nem roma	teljes minta	
2-3 éves	78,5	80,3	76,6	80,5	79,3	76,4
4 éves	14,6	11,5	14,8	11,7	12,9	19,1
5 éves	6,2	5,7	7,0	6,1	6,4	2,6
6 éves	0,0	0,6	0,9	0,0	0,2	0,4
nem járt	0,8	1,9	0,9	1,7	1,2	-
Összesen	100	100	100	100	100,0	100
N=	130	157	115	180	295	-

*Forrás: TÁRKI Monitor, 2012

Az óvodás gyerekek szüleit arról is kérdezte a felmérés, hogy *hogyan ítélik meg az óvodát különböző szempontok szerint*. Az elemszámok alacsonyak, de ahogy 2013-ban, összességében most is kedvezőek a válaszok, sőt egy év alatt valamelyest (esetenként 10-20 százalékponttal) nőtt az elégedett szülők aránya. 2014-ben a szülők 90 százaléka szerint „nagyon jellemző” az, hogy a gyerek jól fejlődik az óvodában, 93-95 százalékuk megfelelőnek tartja az intézmény berendezését és felszereltségét. Igen magas azoknak a szülőknek az aránya (80-81%), akik úgy ítélik meg, hogy bekapcsolódhatnak az óvodai programokba, illetve hogy az óvoda partnernek tekinti őket. A szülők egyaránt háromnegyede (75-75%) szerint nagyon jellemző, hogy az óvodapedagógusok és a gyerekközösségek jók. Harmaduk (31%) ugyanakkor úgy gondolja, hogy túlságosan magasa a cigány gyerekek aránya, közel ötödük (17%) szerint pedig sok az erőszakos gyerek az óvodában (7. ábra). Nem mellékes az az információ, hogy a szülők ötöde (20,6%) szerint jobb lenne, ha a cigány és nem cigány gyerekeket külön csoportban nevelnék (ugyanakkor némileg megnyugtató, hogy túlnyomó többségben vannak azok, akik szerint az együttnevelés a célravezetőbb; arányuk 79,4%). (2013-ban a szülők negyede mondta azt, hogy jobb az elkülönítés).

6. ábra: Az óvodás gyerekek szüleinek véleménye az óvodáról, a „nagyon jellemző” válaszok aránya, %

N= 65-67 (Nt/nv válaszokkal együtt 71 fő).

„Egyre jobb a szülőkkel is a kapcsolatunk. Régebben a roma szülők kivonták magukat a közösségi munkákból. Az elmúlt években azonban nagyon lelkesen vesznek részt mindenben. Vannak csoportonként szülői munkaközösségek, ahol kettőnél például roma származású szülő a közösség vezetője. Eljönnek az ünnepségekre, részt vesznek a játékokban, jó ezt látni.” (óvodavezető)

8. Az iskoláztatási helyzet néhány jellemzője

A kistérség két településén (Tiszadorogmán és Tiszavalkon), ahol a 6-13 évesek száma 23, illetve 12 fő, nincs általános iskola. Mezőcsáton és Tiszakesziben 2-2 intézmény működik, így a kistérségben összesen 9 iskolai feladat-ellátási hely volt a 2012-es adatok szerint. Ekkor az általános iskolai tanulók száma 1367 fő, a hátrányos helyzetű tanulók aránya 71 százalék volt. A hátrányos helyzetű általános iskolások aránya Ároktőn a legmagasabb (93%), majd Tiszatarján következik (85%). Igriciben, Mezőcsáton, Tiszabábolnán és Tiszakesziben 60-70 százalék az arányuk 2012-ben (20. táblázat).

20. táblázat: A 6-13 évesek száma (2011) és az iskoláztatási helyzet néhány mutatója településenként, 2012*

Település	6-13 évesek száma, fő, 2011**	Feladat-ellátási helyek száma, db.	Tanulók száma, fő	Hátrányos helyzetű tanulók		Más településről bejárók száma, fő
				száma, fő	aránya, %	
Ároktő	123	1	120	111	93	-
Gelej	61	1	41	18	44	24
Igrici	131	1	137	96	70	10
Mezőcsát	575	2	690	470	68	107
Tiszabábolna	22	1	34	20	60	18
Tiszadorogma	23	-	-	-	-	-
Tiszakeszi	248	2	265	188	71	18
Tiszatarján	186	1	80	68	85	-
Tiszavalk	12	-	-	-	-	-
Kistérség összesen	1381	9	1367	971	71	177

* Forrás: TEIR, KSH Területi statisztikai adatok, 2012. ** Forrás: KSH Népszámlálás, 2011.

A 2014-es adatfelvétel mintájában a 6-13 éves gyerek száma 146 fő, a 6-14 éveseké 169 fő. Utóbbiak több mint fele (52%) szegény, 38 százaléka roma. Az összes iskoláskorú (általános és középiskolás, 6-17 éves) gyerek száma a mintában 251 fő; 56 százalékuk szegény és 39 százalékuk cigány. A 6-17 éves korcsoport több mint harmada (38,4%) 6 évesen, fele (54,4%) 7 évesen, 5 százaléka 8 évesen kezdett iskolába járni. (A 2013-as adatfelvételben hasonlóak az arányok, de a 8 évesen iskolát kezdők aránya a mostaninak csak fele volt.) A cigány gyerekeknek viszont csak 30 százaléka lesz iskolás hatéves korában, és körülben 5 százalék azoknak az aránya, akik csak 8 évesen kezdik az általános iskolát (21. táblázat).

21. táblázat: A szegény/nem szegény és a roma/nem roma háztartásokban élő 6-17 éves gyerekek iskolakezdésének életéve, %

Iskolakezdés életkora	Nem szegény	Szegény	Roma	Nem roma	Együtt (6-17 évesek)
6 éves	36,5	39,1	29,7	44,2	38,4
7 éves	58,3	51,6	63,7	47,8	54,4
8 éves	4,2	6,3	5,5	5,1	5,1
nem jár	1,0	3,1	1,1	2,9	2,2
Összesen	100	100	100	100	100
Elemszám, N=	96	128	91	138	228

8.1. Iskolai szelekció és teljesítmény

Az **iskolai szelekció** megnyilvánulásai viszonylag jelentősek a 6-13 évesek körében: 8 százalékuk gyógypedagógiai osztályba jár, 5 százalékuk magántanuló és több mint tizedük (12,3%) ismételt már évet. A szegény és cigány gyerekeket ezek az iskolai nehézségek nagyobb arányban érintik, mint a nem szegényeket és a nem romákat. A legjelentősebb különbségeket az évismétlők arányai jelzik: a szegény és cigány iskolások között arányuk közel kétszer akkora (15,4%, ill. 18,9%), mint a nem szegény, nem cigány tanulók körében (8,2%, ill. 7,7%) (22. táblázat).

22. táblázat: A gyógypedagógiai osztályba járók, a magántanulók és az évismétlők aránya a 6-17 évesek gyerekek között, %

	Nem szegény	Szegény	Roma	Nem roma	Együtt (6-13 évesek)
gyógypedagógiai, felzárkóztató osztály	1,1	11,4	10,0	6,0	7,4
magántanuló	1,1	8,1	7,9	3,0	5,1
évet ismételt	6,3	16,9	20,2	6,7	12,2
N=	95	123	89	134	223

Az **iskolai teljesítményt** a gyerekek – szülők által mondott – év végi tanulmányi átlaga alapján tudjuk vizsgálni. Ezek szerint az alsó tagozatosok átlaga 4,2, a felsősöké 3,8, a középiskolás tanulóké szintén 3,8 volt 2014-ben. A szegény és cigány, illetve a nem szegény és nem roma tanulók tanulmányi eredményei között alsó tagozatban még nincs jelentős különbség, felsőben viszont már vannak eltérések a 2014-es adatok alapján (23. táblázat).

23. tábla: Az alsó és felső tagozatos és középiskolás tanulók év végi átlageredményei családjuk jellemzője szerint

A család jellemzője	2013		2014		
	Alsó tagozat	Felső tagozat	Alsó tagozat	Felső tagozat	Középiskola
szegény	3,9	3,5	4,0	3,4	3,5
nem szegény	4,7	3,9	4,5	4,2	4,1
roma	4,1	3,2	4,1	3,7	3,4
nem roma	4,5	3,9	4,4	3,9	4,0
Összesen (összes általános iskolás)	4,4	3,7	4,2	3,8	3,8

8.2. Iskolai és nyári étkezés

A 6-17 éves tanulók 68 százaléka (149 fő) az iskolában étkezik. A szegény és roma gyerekek, fiatalok valamivel (1-2 százalékponttal) nagyobb arányban veszik igénybe az intézményes étkeztetést, de a különbségek elhanyagolhatók. A nyári étkeztetés terén már jelentősebbek az eltérések: a jövedelmi szegénységben élő gyerekek 39 százaléka, a nem szegények ötöde (21,1%), a cigány tanulók több mint harmada (36,5%), a nem cigányok 28 százaléka részesül nyári étkeztetésben. (Ezt csak a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyerekek vehetik igénybe, amennyiben a települési önkormányzat – központi költségvetési támogatásból – megszervezi, biztosítja a szolgáltatást.) (24. táblázat).

24. táblázat: Az iskolai és nyári étkeztetésben résztvevő 6-17 évesek aránya és száma

A család jellemzője	Iskolai étkezésben résztvevők		Nyári étkeztetésben résztvevők	
	aránya, %	száma, fő	aránya, %	száma, %
szegény	68,3	82	39,3	46
nem szegény	67,0	63	21,1	20
roma	69,0	60	36,5	31
nem roma	67,4	89	27,5	36
Együtt (összes általános iskolás)	67,8	149	31,3	68

Az iskolai étkezésért a gyerekek (pontosabban szüleik) egyaránt alig több mint tizede a teljes összeget (12,4%), illetve az összeg egy részét (11,6%) fizeti, további 76 százalékuk viszont térítésmentesen veszi igénybe a szolgáltatást (amire szintén a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő, illetve halmozottan hátrányos helyzetű tanulók jogosultak). A szegények 91 százaléka, a nem szegények 57 százaléka, a cigányok 90 százaléka, a nem romák 67 százaléka étkezik ingyenesen az iskolában (25. táblázat).

„Az iskolai étkeztetést számunkra az önkormányzat biztosítja, mert amikor mi átkerültünk a Klebelsberg Intézményfenntartó tankerületéhez, tehát amikor átkerültünk az állami intézményhez a Klebelsberghez, mint tankerülethez is, akkor az általános iskolai oktatás nevelés feladata ment,

de az egyéb ilyen kiegészítő feladat, mint az iskolai étkeztetés, arra továbbra is az önkormányzat kapja a normatívát, tehát ő biztosítja. Van egy főzőkonyha itt mellettünk az óvodaépületben, és akkor itt pedig egy melegítő konyha, egy tálalókonyha van.” (iskolaigazgató)

25. táblázat: A 6-17 éves gyerekek megoszlása aszerint, hogy mennyit fizetnek az iskolai étkezésért, %

A család jellemzője	Teljes összeg	Az összeg egy része	Ingyenes	Összesen	Elemzés, N=
szegény	3,7	4,9	91,4	100,0	81
nem szegény	21,3	21,3	57,4	100,0	61
roma	0,0	10,3	89,7	100,0	58
nem roma	20,7	12,6	66,7	100,0	87
Együtt (6-17 évesek)	12,4	11,6	76,0	100,0	145

8.3. Szülői vélemények

Ahogy a 2013-as adatfelvételben, úgy most is jellemző, hogy az óvodával jobban elégedettek a szülők, mint az iskolával (ahol már „nagyobb a tét”, és jobban előjönnek a különböző konfliktusok). Ez lehet az oka annak, hogy az iskolás gyerekek szüleinek csak mintegy 60 százaléka szerint jók a pedagógusok (62%) és a gyerekközösség (57%). A szülők kevesebb, mint háromnegyede (71%) érzi úgy, hogy a gyerek jól fejlődik az iskolában (az óvodában 90%-os ez az arány). Ezzel együtt az iskola berendezésével és felszereltségével a szülők 72 százaléka elégedett, és több, mint felük (56%) úgy gondolja, hogy az iskola partnernek tekinti őket. A szülők 40 százaléka szerint túl magas a cigány gyerekek aránya az iskolában; az „óvodai arány” ennél alacsonyabb (31%). Ugyanakkor az iskolás gyerekek szüleinek közel negyede (23%) mondta azt, hogy jobb lenne, ha a cigány gyerekek külön tanulnának; az „óvodás szülők” körében ez az arány hasonló (21%) volt (8. ábra).

7. ábra: Az általános iskolás gyerekek szüleinek véleménye az iskoláról, a „nagyon jellemző” válaszok aránya, %

N=155-159 fő (drog, alkohol esetében 146 fő); (Nem tudja, nincs válaszokkal 163 fő).

„A kisebbek szülői értekezletén az alsóba még jobban megjelennek, meg a nyolcadikoson, mert a pályaválasztás miatt és a többi szülői értekezleten, aki akar, olyan 60%-ban, átlag 60%-ban jelennek meg a szülők. Ez a szülői értekezlet. De az IPR {integrált pedagógiai rendszer}, meg az Útravaló

pályázat is követelményként támasztja, hogy három havonta értékelni kell a tanulókat, és akkor személyes kontaktnak kell lenni a szülőkkal, tehát ezeken az egyéni megbeszéléseken viszont muszáj ott lenni.” (iskolaigazgató)

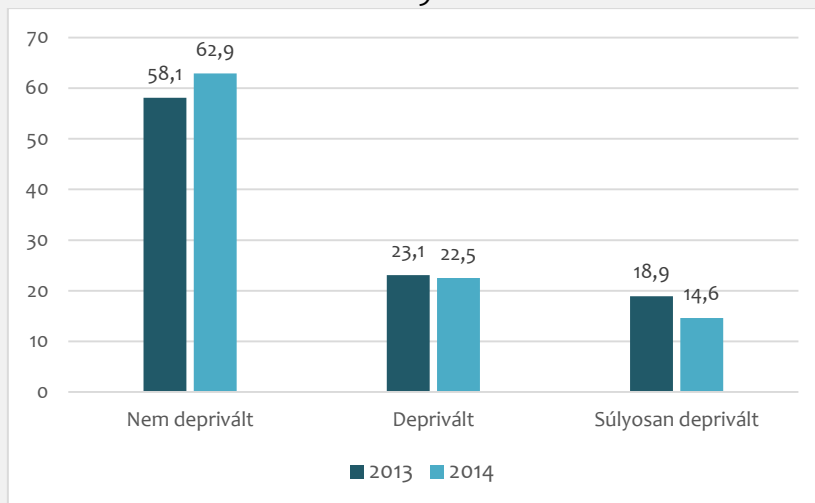
9. A gyerekek szükségletei és nélkülözése

A 2013-as és a 2014-es adatfelvétel is vizsgálta a gyerekek különböző szükségleteinek kielégítettségét. Azért is fontos ez, mert országosan a nélkülöző („súlyos anyagi deprivációban élő”) gyerekek aránya folyamatosan emelkedik: 2010-ben a gyerekek 29 százaléka, 2013-ban már több mint harmada (35%) volt „súlyosan deprivált”, azaz a vizsgált kilenc szükséglet közül legalább négy kielégítetlen volt. (A csak nagy nehézségek árán megélni képes gyerekes háztartások aránya 32 százalék volt 2013-ban) (Eurostat 2013).

A Mezőcsáti kistérségben – az általunk számított, de az UNICEF deprivációs indexéhez hasonló mutató alapján – **a 0-17 évesek 42 százaléka volt „deprivált” 2013-ban: a 14 megkérdezett szükséglet közül kettő vagy több terén hiányt szenvedtek; 2014-re arányuk 37 százalékra csökkent** (az UNICEF jelentése szerint 2012-ben 32% volt az országos arány)¹⁷.

Saját kategóriáink alapján 2014-ben a Mezőcsáti kistérségben élő gyerekek 63 százaléka nem tekinthető nélkülözőnek (legfeljebb egy szükségletük kielégítetlen a 14 közül); ez kismértékű javulást jelent 2013-hoz képest (58%). A kettő és három területen nélkülöző („deprivált”) gyerekek aránya 2014-ben (22,5%) és 2013-ban (23,1%) közel azonos, ugyanakkor a „súlyosan depriváltak” (4 vagy több szükségletük kielégítésére nincs lehetőség) aránya egy év alatt csökkent (18,9%-ról 14,6%-ra) (9. ábra).

8. ábra: A nem deprivált, a deprivált és a súlyosan deprivált 0-17 évesek aránya, %, 2013, 2014

N=362 fő

¹⁷ A vizsgált 14 tétel: napi háromszori étkezés, napi egyszeri hús, minden nap zöldség-gyümölcs, kornak megfelelő könyv, kültéri játékok, beltéri játékok, rendszeres szabadidős tevékenységek, fizetős iskolai programok, megfelelő hely tanulásra, internet-használat, újonnan vásárolt ruhák, két pár megfelelő cipő, barátok rendszeres meghívása, különleges események megünneplése. Lásd erről: UNICEF (2012) *Measuring child poverty*. New league tables of child poverty in the world's rich countries. Florence, Italy: UNICEF Innocenti Research Centre.

A szegény és a cigány gyerekek helyzete jóval rosszabb, mint a nem szegényeké, illetve a nem cigányoké, hiszen a gyerekek nélkülözése természetesen összefügg a család anyagi lehetőségeivel. Egyfelől a nem roma, nem szegény gyerekek 70-80 százaléka nem deprivált, a roma és a szegény gyerekeknek csak a feléről (48-51%) mondható el ugyanez. Utóbbi két csoport mintegy harmada (30-32%) deprivált. A súlyosan deprivált roma gyerekek aránya (17%) 4 százalékponttal magasabb a nem roma, de súlyosan nélkülöző gyerekek arányától (13,1%). A szegény gyerekek viszont ötször akkora arányban (23%) tartoznak ebbe a kategóriába, mint a nem szegények (5%) (26. táblázat).

26. táblázat: A roma és nem roma, a szegény és nem szegény gyerekek megoszlása a depriváltság mértéke szerint, %

	Nem deprivált	Deprivált	Súlyosan deprivált	Összesen	N (fő)
roma	50,7	32,1	17,1	100,0	140
nem roma	70,7	16,2	13,1	100,0	222
szegény	47,6	29,9	22,5	100,0	187
nem szegény	80,4	14,7	4,9	100,0	187
Teljes minta (0-17 évesek)	62,9	22,5	14,6	100,0	362

Részletesen vizsgálva a szükségleteket, a kistérségi mintában ezeket három csoportba soroltuk: **alapszükségletek, szocializációs/társas szükségletek, iskolai, tanulási szükségletek.** (A kérdőív alapján itt 16 szükséglet szerepel.) A **alapszükségletek** (étkezés, ruházat, fekhely) a gyerekek túlnyomó többsége számára biztosítottak; az ezeken a területeken nélkülözők aránya legfeljebb 3-5 százalék. Kivétel ez alól az újonnan vásárolt (nem használt) ruha, amelyre a gyerekek tizedének (10,5%) nincs lehetősége. A szegény gyerekek körében az arány 17 százalék. A **szocializációs/társas szükségletek** terén már jóval jelentősebbek a nélkülöző gyerekek arányai: 5-8 százalékuknak nincs kültéri-beltéri játéka, illetve (pénz hiányában) ennyien nem tudják megünnepelni a különleges eseményeket. Anyagi okok miatt a gyerekek ötödének (21,6%) nincs lehetősége baráti körnek meghívására, kétharmaduk (65,7%) pedig nem tud elmenni évente egy hét fizetett nyaralásra. (A jövedelmi szegénységben élő gyerekek körében jóval magasabbak a nélkülöző gyerekek arányai.) Az **iskolai/tanulási szükségletek** közül (a 6-17 éves korcsoportban) szinte mindenkinek biztosított tanulásra megfelelő hely; az arány a szegény gyerekek körében is csak 2 százalék. Azok a gyerekek sincsenek sokan, akiknek szülei nem tudják biztosítani az iskola által előírt felszereléseket: a teljes mintában 3 százalék, a szegények között 4 százalék az arányuk. Íróasztala viszont már az összes 6-17 éves gyerek több mint tizedének (12,3%), a szegény gyerekek közel ötödének (17,5%) nincs. Miközben a szülők „megoldják”, hogy gyerekük számára a nélkülözhetetlen feltételek rendelkezésre álljanak, addig a nem kötelező és nem elengedhetetlen szolgáltatásokat és eszközöket már nem tudják megfizetni. A korcsoportba tartozók negyede (25,6%) nem tud részt venni a fizetős iskolai programokon (például az osztálykiránduláson), ami sok szempontból hátrányt jelent számukra. Fizetett különóra a gyerekek (illetve szülei) háromnegyedének nem telik (27. táblázat).

27. táblázat: Kielégítetlen szükségletek aránya a szegény, nem szegény és az összes gyerek körében, %

Gyerekszükségletek	A gyerek		Teljes minta	Ország, 2009*
	szegény	nem szegény		
Alapszükségletek (0-17 évesek)				-
hétköznapi napi háromszori étkezés	92,5	99,4	95,8	1
hétfőn napi háromszori étkezés	93,1	99,4	96,2	2
két pár megfelelő cipő	89,7	95,6	92,5	5
új, vásárolt (nem használt) ruha	81,9	97,5	88,5	
meleg téli ruha	97,2	98,7	97,9	1
külön fekhely	93,3	99,4	96,2	3
Családi szocializációs/társas szükségletek (0-17 évesek)				-
kültéri játékok	88,0	98,1	92,9	11
beltéri játékok	84,8	98,7	91,0	7
különleges események megünneplése	86,7	98,1	92,2	7
baráti kör rendszeres meghívása	72,0	86,2	77,7	30
évente legalább egy hét üdülés	23,4	45,9	33,2	
Iskolai/tanulási szükségletek (6-17 évesek)				-
megfelelő helytanulásra	98,4	100,0	99,2	13
részvétel fizetős iskolai programokon	69,6	84,8	75,3	28
fizetett különóra	20,8	36,6	27,4	
íróasztal	83,3	95,7	88,0	
minden iskola által elvárt felszerelés	94,4	100,0	95,8	11

*Forrás: TÁRKI Gyerekszemlélet, 2009; ill. Bass, Farkas (2011) A gyerekszegénység alakulása 2009-ben. In: Ferge Zs., Darvas Á. (vál., szerk.) (2011) Gyerekesélyek Magyarországon. ÉB Jelentés, 2010. Budapest

„Általában az a tapasztalat nagy részben, hogy nem tudják kiváltani a gyógyszereket, tehát ezért lehet, hogy el sem hozzák orvoshoz, vagy ha elhozzák, akkor nem biztos, hogy ki tudják váltani azt a gyógyszert, és akkor ugye ebből következik, hogy bekerül hamarabb a kórházba, és akkor, ugye betegebbek ezek a gyerekek...” (védőnő)

10. A kistérségi gyerekesély program ismertsége

A Mezőcsáti kistérségben 2012 májusa óta működő gyerekesély programról a tavaly (2013-ban) megkérdezett gyerekes családok (a válaszadók) 43 százaléka hallott. Azóta eltelt egy év, és az arány – nem sokat, de – emelkedett: **2014-ben a családok 45 százaléka hallott már a programról.** Hasonlóan a 2013-as eredményhez, a nem szegény családok 2014-ben is nagyobb arányban (52%) voltak informáltak, mint a szegénységben élők (38%) (28. táblázat).

A részvételről szóló adatok a kis elemszámok miatt csak korlátozott érvényűek lehetnek: ezek alapján az „informált” családok 28 százalékából a 0-17 éves gyerekek részt vettek, részt vesznek a programban, ami több, mint kétszerese a 2013-as értéknek (12,5%). A felnőttek részvételi aránya (20,7%) a 2013-as arány szintén közel kétszeresére emelkedett (11,2%). A tavalyi mintában tehát alig volt különbség a gyerekek és felnőttek részvételi aránya között; az eltérés 2014-ben – a gyerekek javára – 8 százalékpontos (28. táblázat).

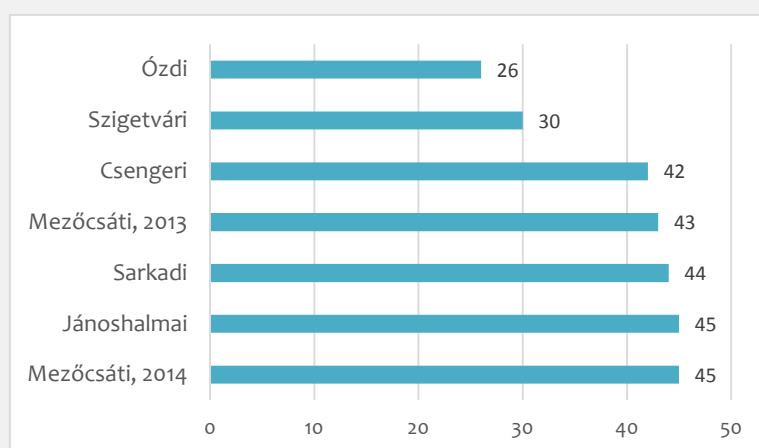
28. táblázat: A kistérségi gyerekesély program ismertsége, a gyerekek és a felnőttek részvételi aránya

A háztartás jellemzője	A programról „informált” családok		Azoknak a családoknak az aránya,* amelyekben	
	aránya, %	száma, db	a gyerekek	a felnőttek
			részét vesznek a programban, % (100%=90)	
szegény	38,3	36	17,6	8,3
nem szegény	51,5	50	32,7	30,6
roma	34,8	23	34,8	13,0
nem roma	49,6	67	26,2	22,7
Együtt	44,8	90	27,9	20,7
Teljes minta, 2013.	43,4	130	12,5	11,2

*Csak az „informált” családok (N=90).

Azokat a kistérségeket összehasonlítva, ahol a „második körben” (2012-ben) indultak el a gyerekesély programok: az első adatfelvétel szerint a hat kistérség közül négyben 40-45 százalékos a program ismertsége a családok körében. A 2014-es mezőcsáti arány (45%) ezeknél magasabb, mivel közben – a második felmérésig – eltelt egy év. (Joggal gondolhatjuk, hogy az egy év során a program ismertsége nagyobb lett, ugyanakkor a két év közötti emelkedés nem mondható jelentősnek.) (10. ábra).

10. ábra: A kistérségi gyerekesély programok ismertsége kistérségenként, 2013.

„Nagyon sok a hátrányos helyzetű, illetve a veszélyeztetett gyerek és, tehát végül is ez az iroda azért van, hogy legyen jobb a gyerekeknek, ezért csináljuk például itt is a napközis tábor, hogy akik ugye normál körülmények között nem jutnának olyan szolgáltatásokhoz, tehát általunk igen. (...) A

gyerekekre én úgy gondolom, hogy nagyon jó hatással, van egy bizonyos kemény mag a gyerekek között is, akik minden programon részt vesznek, nagyon-nagyon szeretik, sok olyan dolgot próbálunk nekik biztosítani ami, tehát, általában egy normál körülmények között nem valószínű, hogy ő ezt megtanulná, megtapasztalná, mert tehát a szülői háttér, eleve a családi háttér, nem biztos, hogy megengedné. És megpróbálunk mindent, tehát, úgy olyan programokkal, ellátni ezeket a gyerekeket, hogy ha felnőnek is egy élmény maradjon. Tehát, hogy vissza tudjon emlékezni rá, hogy, jaj de jó volt, amikor a napközis táborba mondjuk ezt meg azt csináltuk, vagy az iskola, amikor elmentünk kirándulni. Úgyhogy én úgy gondolom, hogy az ő szempontjukból nagyon jó.” (Iskolai szociális munkás, kistérségi gyerekprogram)

Melléklet

Az adatfelvétel alapmegoszlásai

Előfordult-e az elmúlt 12 hónapban, hogy hónap végére elfogyott a pénzük?		háztartás	%
	igen	149	74,0
	nem	52	26,0
	összesen	201	100,0

		háztartás	%
Hogy érzi, Önök anyagilag...	gondok nélkül élnek	7	3,6
	beosztással jól kijönnek	66	33,1
	éppen hogy kijönnek a havi jövedelmükből	76	37,8
	hónapról hónapra anyagi gondjaik vannak	38	19,2
	nélkülözések között élnek	13	6,3
	összesen	200	100,0

		háztartás	%
Előfordult-e, hogy kikapcsolták - villanyáramot?	nincs bevezetve	-	-
	igen	30	15,1
	nem	169	84,9
	összesen	199	100,0
Előfordult-e, hogy kikapcsolták - vizet?	nincs bevezetve	27	13,8
	igen	13	6,8
	nem	158	79,5
	összesen	199	100,0
Előfordult-e, hogy kikapcsolták - gázt?	nincs bevezetve	38	19,2
	igen	11	5,7
	nem	150	75,1
	összesen	199	100,0

		háztartás	%
Jelenleg ki van kapcsolva - villanyáram?	igen	2	7,3
	nem	21	92,7
	összesen	23	100,0
Jelenleg ki van kapcsolva - víz?	igen	3	30,3
	nem	8	69,7
	összesen	11	100,0
Jelenleg ki van kapcsolva - gáz?	igen	6	62,1
	nem	4	37,9
	összesen	10	100,0

		háztartás	%
Fenyeget-e annak veszélye, hogy tartozás miatt elveszítik a jelenlegi lakásukat?	igen	21	11,8
	nem	160	88,2
	összesen	182	100,0

		háztartás	%
3 évvel ezelőtt Önök...	rosszabbul éltek, alapvetően ugyanígy éltek	27	13,6
		85	43,0
	jobban éltek	86	43,4
	összesen	198	100,0

		háztartás	%
Hogyan fog alakulni a helyzetük a következő évben?	javulni fog,	57	28,4
	nem változik	55	27,5
	romlani fog	59	29,6
	NT	29	14,6
	összesen	200	100,0

		gyerek	%
A gyermek jár(t)-e bölcsődébe?	igen	23	6,5
	nem	337	93,5
	összesen	360	100,0

		gyerek	%
	1 éves	2	9,5
	2 éves	14	64,9
	3 éves	6	25,6
	összesen	22	100,0

		gyerek	%
Hány éves korától jár(t) a gyermek óvodába?	nem jár óvodába	3	1,2
	2 éves	3	1,1
	3 éves	231	78,2
	4 éves	38	12,9
	5 éves	19	6,4
	6 éves	1	0,2
	összesen	295	100,0

		gyerek	%
Hány éves koráig járt a gyermek óvodába?	3 éves	1	0,4
	4 éves	1	0,3
	5 éves	0	0,2
	6 éves	134	46,7
	7 éves	94	32,6
	jelenleg is óvodás	57	19,8
	összesen	287	100,0

		gyerek	%
Felvették-e akkor az óvodába, amikor kérte?	igen	280	98,3
	nem	5	1,7
	összesen	285	100,0

		gyerek	%
Mennyire jellemző az óvodára, hogy magas a roma gyerekek aránya?	nagyon jellemző	21	30,9
	inkább jellemző	18	27,6
	inkább nem jellemző	18	26,6
	egyáltalán nem jellemző	10	14,9
	összesen	66	100,0

		gyerek	%
Melyik jobb: ha egy a roma és a nem roma gyerekek egy, vagy ha külön csoportba járnak?	ha egy csoportba járnak	50	79,4
	ha külön csoportba járnak	13	20,6
	összesen	63	100,0

		gyerek	%
Hány éves korában kezdte el a gyerek az általános iskolát?	nem jár iskolába	5	2,4
	6 évesen	87	38,3
	7 évesen	124	54,3
	8 évesen	12	5,1
	összesen	228	100,0

		gyerek	%
Mennyire jellemző az iskolára, hogy magas a	nagyon jellemző	72	34,3

roma tanulók aránya?	inkább jellemző	36	17,2
	inkább nem jellemző	52	25,1
	egyáltalán nem jellemző	49	23,4
	összesen	209	100,0

		gyerek	%
Melyik jobb: ha egy a roma és a nem roma gyerekek egy, vagy ha külön osztályba járnak?	ha egy osztályba járnak	153	77,8
	ha külön osztályba járnak	44	22,2
	összesen	97	100,0

		gyerek	%
Milyen gyakran olvas a gyermek kedvtelésből?	minden nap	46	20,5
	hetente néhány alkalommal	47	21,2
	havonta néhány alkalommal	50	22,5
	évente néhány alkalommal	38	17,0
	sohasem	41	18,2
	összesen	222	100,0

		gyerek	%
Volt-e a gyermek a család szervezésében múzeumban, zenei vagy színházi előadáson?	igen	68	29,4
	nem	164	70,6
	összesen	233	100,0

		gyerek	%
Meg szokták-e beszélni a gyermekkel a TV-ben látottakat?	igen	163	69,9
	nem	67	28,8
	nincs TV	1	,6
	nem tudja, nincs válasz	2	,8
	összesen	233	100,0

		gyerek	%
Van-e a gyermeknek az életkorának megfelelő könyve?	van	279	78,6
	nincs	76	21,4
	összesen	355	100,0

		gyerek	%
Körülbelül hány életkorának megfelelő könyve van?	1 és 3 között	48	17,6
	4 és 9 között	65	23,8
	10 és 19 között	72	26,2
	20 vagy több	82	30,0
	nem tudja, nincs válasz	7	2,5
	összesen	275	100,0

		gyerek	%
Együtt szokott-e a gyermek étkezni mindkét szülőjével?	igen	309	87,6
	nem	44	12,4
	összesen	353	100,0

		gyerek	%
Milyen gyakran szokott a gyermek étkezni mindkét szülőjével?	minden nap	229	74,5
	hetente többször	58	18,7
	hetente egyszer	13	4,2
	havonta egyszer	2	,5
	soha	4	1,2
	nem tudja, nincs válasz	3	,9
	összesen	308	100,0

--	--	--	--	--

HÁZTARTÁS sorszáma

A HÁZTARTÁSBAN ÉLŐ 0-17 ÉVES GYEREKEK SZÁMA

--	--

EBBEN A HÁZTARTÁSBAN HÁNY DARAB GYERMEKKÉRDŐÍV KÉSZÜLT?

--	--

Családok

Háztartás kérdőív

2014

A válaszadás önkéntes!

Település neve: .....

Kijelentem, hogy az általam kezelt és felvett adatokat bizalmasan kezelem, azokat csak a kutatásban illetékes személynek adom át.

Kérdező aláírása: .....

Kérdés kezdete:

2014. .... hónap ..... nap ..... óra ..... perctől

AZ INTERJÚALANY KIVÁLASZTÁSA: Elsősorban a gyerek(ek) édes- vagy nevelőanyja, másodsorban az édes- vagy nevelőapja, harmadsorban az a felnőtt személy, aki a gyerekek gondozásáért elsősorban felel.

Javasolt bemutatkozás:

Jó napot kívánok! ..... vagyok, a ..... Egyetem hallgatója. A kistérség gyerekesély programja keretében kérdőíves felmérést végzünk a gyermeces családok körében. Kérem válaszoljon az alábbi kérdésekre!

HÁZTARTÁSTÁBLA KÓDJAI

<p>KÉRDEZETTHEZ VALÓ VISZONY KÓDJAI:</p> <p>01 – házastársa, élettársa 02 – saját vagy a házastárs, élettárs vér szerinti gyermeke 03 – nevelt, fogadott gyermeke 04 – szülője 05 – apósa, anyósa 06 – menyje, veje 07 – unokája 08 – más rokona 09 – nem rokon</p> <p>99 – NEM TUDJA</p>	<p>CSALÁDI ÁLLAPOT KÓDJAI:</p> <p>NŐTLEN/HAJADON 01 – nőtlen, hajadon, nincs élettársa 02 – nőtlen, hajadon, élettárssal él</p> <p>HÁZAS 03 – házas, házastárssal él 04 – házas, élettárssal él 05 – házas, de külön élnek, nincs élettársa</p> <p>ELVÁLT 06 – elvált, nincs élettársa 07 – elvált, élettárssal él</p> <p>ÖZVEGY 08 – özvegy, nincs élettársa 09 – özvegy, élettárssal él</p> <p>99 – NEM TUDJA</p>	<p>LEGMAGASABB BEFEJEZETT ISKOLAI VÉGZETTSÉG KÓDJAI:</p> <p>00 – általános iskolás korú, vagy még nem iskolás korú 01 – kevesebb, mint 8 általános 02 – 8 általános 03 – szakmunkásképző; szakképzés 04 – szakközépiskolai érettségi; szakképzést követő érettségi 05 – gimnáziumi érettségi 06 – érettségit követő, nem felsőfokú szakképzés, technikum 07 – felsőfokú szakképzés, felsőfokú technikum 08 – főiskola 09 – egyetem</p> <p>99 – NEM TUDJA</p>	<p>JÁR-E KÓDJAI:</p> <p>00 – nem jár 01 – bölcsőde 02 – óvoda 03 – általános iskola 04 – szakmunkásképző 05 – szakközépiskola 06 – gimnázium, 4 osztályos 07 – gimnázium, 5 osztályos 08 – gimnázium, 6 osztályos 09 – gimnázium, 8 osztályos 10 – technikum 11 – felsőfokú technikum 12 – főiskola 13 – egyetem 88 – egyéb</p> <p>99 – NEM TUDJA</p>	<p>DOLGOZIK-E/DOLGOZOTT-E KÓDJAI: HA NYUGDÍJ MELLETT DOLGOZIK, DOLGOZÓNAK JELÖLD! A FŐMUNKÁRA VONATKOZÓAN VÁLASZOLJON! (FŐMUNKA: AMIT A KÉRDEZETT ANNAK TEKINT. HA BIZONYTALAN: AHOL A LEGTÖBB IDŐT TÖLTI)</p> <p>HA DOLGOZIK/DOLGOZOTT:</p> <p>01 – alkalmazott 02 – vállalkozó, önálló, saját vállalkozásában alkalmazott 03 – alkalmi munkát végez, megbízásokat vállal 04 – közmunkás</p> <p>HA NEM DOLGOZIK/NEM DOLGOZOTT:</p> <p>05 – munkanélküli (segélyezett) 06 – munkanélküli ellátás nélkül 07 – nyugdíjas (öregségi, özvegyi, stb.) 08 – rokkantnyugdíjas 09 – fogyatékkal élő, tartós betegség miatt nem dolgozik 10 – gyermekgondozási szabadságon, gyeden, gyeken van („főállású anya” is) 11 – háztartásbeli, családját látja el 12 – tanuló, továbbképzésen, átképzésen vesz részt 13 – ápolási díjon van 14 – egyéb okból nem dolgozik (pl. eltartott)</p> <p>99 – NEM TUDJA</p>
--	---	--	--	---

HOL VAN A MUNKAHELYE KÓDJAI:

1 – a településen
 2 – közeli faluban
 3 – közeli kisvárosban
 4 – megyeszékhelyen
 5 – Budapesten
 6 – egyéb településen
 7 – külföldön

9 – NEM TUDJA

1. Összesen Önnel együtt hányan élnek a családban (egy háztartásban)?

..... fő

2. Kérem sorolja fel a háztartás tagjait! Kezdjük Önnel a sort! (KÉRDEZŐ: karikázd be az x-et, ahol ilyen van, ha nem tudja, nem válaszol!)

Sor- száma	Keresztneve	Neme		Születési éve	Kérde- zetthez való viszonya	Családi állapota	Iskolai végzett- sége	Jár-e valamilyen iskolai rendszerű, végzettséget adó képzésre (nem tanfolyam)? Jár-e bölcsődébe vagy óvodába?	Jelenleg dolgo- zik-e?	HA DOLGO- ZIK: Hol van a munka- helye?	Dolgozott- e az elmúlt 12 hónapban? HA SOSEM DOLGO- ZOTT = 88	HA DOLGO- ZOTT: Hány hónapot dolgozott az elmúlt 12 hónapban?	Ebből hány hónapot dolgozott közfoglal- koztatásban? (közmunka)
		férfi	nő	Ha nem tudja: Kb. mikor született? NÉGY SZÁM- JEGGYEL!									
KÉRDE- ZETT		1	2	19 x –	X							x –	x –
2.		1	2	x –								x –	x –
3.		1	2	x –								x –	x –
4.		1	2	x –								x –	x –
5.		1	2	x –								x –	x –
6.		1	2	x –								x –	x –
7.		1	2	x –								x –	x –
8.		1	2	x –								x –	x –
9.		1	2	x –								x –	x –
10.		1	2	x –								x –	x –

..... gyermek
88 – M   99 – NT

..... évben
9999 – NT

1 – igen → **HA IGEN:** 4.b. Hány gyermeke van vagy volt állami gondoskodásban? .....
 gyermek 99 – NT
 2 – nem
 9 – NT

..... m²
999 – NT

1 – tulajdonos (ill. rokona)
2 – bérlik a lakást az önkormányzattól
3 – magánszemélytől bérlik a lakást
8 – egyéb (szívességi lakó, szolgálati lakásban lakó stb.)
9 – NT

..... Ft-ot   9 – NT

..... Ft-ért   9 – NT

a. Hány szoba van? (A FÉLSZOBA IS SZOBÁNAK SZÁMÍT)	.....db	
b. Van-e konyha?	1 – igen	2 – nem
c. Van-e fürdőszoba?	1 – igen	2 – nem
d. Van-e vízöblítéses WC?	1 – igen	2 – nem

10. Milyen a lakás, ház vízellátása?

- 1 – nincs vezetékes víz → **HA NINCS:** 10.a. Milyen messziről hordják a vizet?
 ..... méterről 0 – NT
- 2 – hálózati vízvezetékes
 3 – házi vízvezetékes
 9 – NT

10.a. Tartozik-e a lakáshoz/ házhoz művelésre alkalmas kert?

- 1 – igen → **HA IGEN:** 10.b. Termesztenek-e benne zöldséget, gyümölcsöt?
 1 – igen
 2 – nem
 9 – NT
- 2 – nem
 9 – NT

11. Jellemző-e az alábbi problémák bármelyike a lakásra, amelyben laknak?

	igen	nem	NT
a. beázik a tető	1	2	9
b. nedves a padlózat, a falak	1	2	9
c. korhad az ablakkeret, a padlózat	1	2	9
d. nincs elég fény, a lakás túl sötét	1	2	9
e. zajosak a szomszédok vagy nagy zaj szűrődik be az utcáról	1	2	9
f. bűnözés, erőszak, vandalizmus a környéken	1	2	9

12. Mennyi a ... villanyszámla **egy átlagos hónapban**? (ami nincs = 0, NT = 9)

- a. villany ..... Ft /hó
- b. víz és csatorna (figyelem, kéthavonta szokták számlázni) ..... Ft /hó
- c. fűtés (ha fűtési szezonnra tudja,
akkor egy óra – 12-vel osztva – kell átszámítani.) ..... Ft /hó
- d. gáz (palackos is. Ha a fűtéssel együtt tudja az összeget,
akkor a fűtésnél kell megadni.) .....Ft /hó
- e. bérleti díj és ha van közös költség ..... Ft /hó
- f. lakáshitel-törlesztés .....Ft /hó
- g. más hitel (pl. áruhitel) törlesztés .....Ft /hó
- h. szemétszállítási díj (egy hónapra!) ..... Ft /hó
- i. egyéb (pl. telefon, TV, lakásbiztosítás stb.) ..... Ft /hó

13. Kérem, becsülje meg: mennyi a **háztartás** havi nettó (adózás utáni) összes jövedelme?

..... Ft/hó   8 – M   9 – NT

Ha NEM TUDJA, ill. NINCS VÁLASZ:

13.a. És azt megmondaná, hogy a következő kategóriák közül melyikbe tartozik?

1 – 50 ezer Ft, vagy kevesebb	5 – 201 - 250 ezer Ft
2 – 51 - 100 ezer Ft	6 – 251 - 300 ezer Ft
3 – 101 - 150 ezer Ft	7 – 300 ezer Ft felett
4 – 151 - 200 ezer Ft	8 – M
	9 – NT

14. Most különböző jövedelemforrásokat sorolunk fel. Kérem, válassza ki közülük azokat, amelyekből az elmúlt hónapban a család tagjainak jövedelme származott. Hány forint nettó jövedelmük származott ebből? (x – nincs ilyen jövedelemforrásuk)

	Hány forint jövedelmük származott ebből?	NT	X
a. főállásból származó rendszeres munkabér, fizetés	Ft	9	X
b. mellékfoglalkozásból, másodállásból származó jövedelem	Ft	9	X
c. vállalkozásból, üzleti tevékenységből származó jövedelem	Ft	9	X
d. alkalmi munkából származó jövedelem	Ft	9	X
e. közfoglalkoztatásból származó jövedelem	Ft	9	X
f. mezőgazdasági termelésből származó jövedelem	Ft	9	X
g. nyugdíj (bármilyen, árvaellátás is)	Ft	9	X
h. GYES, GYET	Ft	9	X
i. GYED, terhességi gyermekágyi segély (TGYÁS)	Ft	9	X
j. ápolási díj	Ft	9	X
k. családi pótlék	Ft	9	X
l. bármilyen segély, támogatás (pl. foglalkoztatást helyettesítő támogatás, lakásfenntartási támogatás, eseti gyógyszertámogatás, átmeneti segély, rendkívüli gyermekvédelmi támogatás stb.)	Ft	9	X
m. álláskeresői/munkanélküli/vállalkozói járadék	Ft	9	X
n. táppénz	Ft	9	X
o. családtól kapott anyagi támogatás	Ft	9	X
p. tartásdíj	Ft	9	X
q. bármilyen más segítő szervezettől, egyéntől kapott anyagi támogatás	Ft	9	X
r. egyéb, éspedig:	Ft	9	X

15. Van-e Önöknek...

	van	nincs, mert nem engedhetik meg maguknak	nincs, egyéb okból	NT
a. automata mosógépük?	1	2	3	9
b. színes televíziójuk?	1	2	3	9
c. vezetékes telefonjuk?	1	2	3	9
d. mobiltelefonjuk?	1	2	3	9
e. személygépkocsijuk?	1	2	3	9

16. Kérem mondja meg, hogy a háztartásban élő minden 18 éves és fiatalabb gyermeke számára biztosítottak-e az alábbiak?

HA NEM: Miért nem? (CSAK KÉRDEZD ÉS SOROLD BE!)

	igen	nem	Miért nem?			
			nem engedhetik meg maguknak	egyéb ok	NT	X
a. hétköznap napi három étkezés (óvodai, iskolai étkezéssel együtt)	1	2	1	2	9	X
b. hétvégén napi három étkezés	1	2	1	2	9	X
c. legalább naponta egyszer hús, húskészítmény, hal (vagy ennek megfelelő vegetáriánus étel)	1	2	1	2	9	X
d. naponta friss zöldség és gyümölcs fogyasztása	1	2	1	2	9	X
e. két pár megfelelő cipő (beleértve 1 pár minden időben használható cipőt)	1	2	1	2	9	X
f. újonnan vásárolt (nem használt) ruha	1	2	1	2	9	X
g. meleg téli felsőruha	1	2	1	2	9	X
h. külön fekhely	1	2	1	2	9	X
i. kültéri játékok (kerékpár, görkorcsolya, roller stb.)	1	2	1	2	9	X
j. beltéri játékok (készségfejlesztő babajátékok, építő kockák, társasjátékok, számítógépes játékok)	1	2	1	2	9	X
k. különleges események megünneplése (születésnap, névnap, vallási ünnepek)	1	2	1	2	9	X
l. baráti köre rendszeres meghívása közös játszásra és étkezésre	1	2	1	2	9	X
m. évente legalább egy hét üdülés, nyaralás	1	2	1	2	9	X

16.a. Önökhöz elérhető közelségben van-e olyan szabad terület, ahol az Ön gyermeke biztonságban játszhat?

1 – van

2 – nincs

9 – NT

17. Előfordult-e az elmúlt 1 évben, hogy nem jutott elég pénzük...

	előfordult	nem fordult elő	nem költenek ilyesmire	NT
a. ennivalóra?	1	2	0	9
b. rezsire?	1	2	0	9
c. a lakás megfelelő fűtésére?	1	2	0	9
d. gyógyszerek kiváltására?	1	2	0	9
e. orvosi ellátásra?	1	2	0	9
f. gyermekek iskolai, óvodai költségeire?	1	2	0	9
g. szükséges közlekedésre?	1	2	0	9
h. társasággal, családdal való együttlétre, szórakozásra?	1	2	0	9

18. Megengedhetik-e maguknak, hogy évente legalább egy hétre mindannyian együtt elmenjenek nyaralni?

- 1 – megengedhetik maguknak
- 2 – megengedhetik maguknak, de nem teszik
- 3 – nem engedhetik meg maguknak
- 9 – NT

19. Előfordult-e az elmúlt 12 hónapban, hogy hónap végére elfogyott a pénzük?

- 1 – igen
- 2 – nem
- 9 – NT

20. Tegyük fel, hogy egy váratlan, nagyobb összegű (kb. 60 ezer Ft-os) kiadás jelentkezik. Képes-e a háztartás arra, hogy egy ilyen kiadást a saját forrásaiból fedezzen?

- 1 – igen
- 2 – nem
- 9 – NT

21. Hogy érzi, Önök anyagilag...

- 1 – gondok nélkül élnek,
- 2 – beosztással jól kijönnek,
- 3 – éppen hogy kijönnek a havi jövedelmükből,
- 4 – hónapról hónapra anyagi gondjaik vannak, vagy
- 5 – nélkülözések között élnek?
- 9 – NT

22. Véleménye szerint egy olyan családnak, mint az Önöké, a mai körülmények között havonta hány forintba lenne szüksége ahhoz, hogy megfelelő színvonalon megéljen?

..... Ft/hó

9 – NT

23. Mostanában sokat beszélnek nálunk a szegénységről. Ön mit mondana: jelenleg Önök...

- 1 – teljes mértékben szegények,
- 2 – bizonyos értelemben szegények, vagy
- 3 – nem szegények?

9 – NT

24. És 3 évvel ezelőtt Önök...

- 1 – rosszabbul éltek,
- 2 – alapvetően ugyanígy éltek, vagy
- 3 – jobban éltek?

9 – NT

25. Mit gondol, hogyan fog alakulni a helyzetük a következő évben?

- 1 – javulni fog,
- 2 – nem változik, vagy
- 3 – romlani fog?

9 – NT

26. Részesült-e az elmúlt 12 hónapban valaki a családtagok közül a következő természetbeni ellátásokból vagy személyes szolgáltatásokból?

	igen	nem	NT
a. közgyógyellátás	1	2	9
b. szociális étkeztetés	1	2	9
c. családsegítés, gondozás családsegítőtől vagy gyermekjóléti szolgálatától	1	2	9
d. élelmiszer, tüzelő juttatás	1	2	9
e. fogyatékosokat támogató szolgálat, fogyatékosok nappali intézménye	1	2	9
f. adósságkezelési szolgáltatás	1	2	9
g. tankönyv, gyermekintézmény térítési díjának átvállalása (ingyenes étkezés)	1	2	9
h. kisállat, vetőmag (pl. szociális földprogram vagy a Minden gyerek lakjon jól! programok keretében)	1	2	9

27. Sokan vannak ma Magyarországon, akiknek valamilyen tartozásuk, kifizetési hátralékuk van. A következők közül van-e Önöknek valamilyen kifizetési hátralékuk vagy adósságuk?

	van hátralékuk	nincs hátralékuk	nincs ilyen költségük	NT
a. lakbér, albérleti díj, közös költség elmaradásuk	1	2	0	9
b. lakáshitel, áruhitel esetében törlesztőrészlet elmaradásuk	1	2	0	9
c. gázszámla elmaradásuk	1	2	0	9
d. áram(villany)számla elmaradásuk	1	2	0	9
e. víz-, csatornaszámla, távfűtésszámla elmaradásuk	1	2	0	9
f. egyéb rezsiköltség (pl. telefon, TV, lakásbiztosítás) elmaradásuk	1	2	0	9
g. bolti tartozásuk	1	2	0	9
h. tartozás családnak / barátoknak / ismerősnek	1	2	0	9
i. egyéb, éspedig	1	2	0	9

28. Kérem, próbálja összeszámolni, hogy mindent egybevetve, hány forint kifizetési elmaradásuk, hátralékuk van? (KÉRDEZŐ: Tisztázd, hogy hitelfelvétel, tartozás esetében a törlesztőrészlet elmaradásról, nem pedig a hitel nagyságáról van szó!)

..... Ft   9 – NT

29. Fenyegeti-e Önöket annak veszélye, hogy tartozás miatt elveszítik a jelenlegi lakásukat?

1 – igen

2 – nem

9 – NT

30. Előfordult-e az utolsó 3 évben, hogy kikapcsolták Önöknél...

HA IGEN: És most mi a helyzet: ki van kapcsolva ...

					HA IGEN: → És jelenleg ki van kapcsolva?		
	Igen	nem	Nincs bevezetve	NT	igen	nem	NT
a. a villanyáramot?	1	2	0	9	1	2	9
b. a vizet?	1	2	0	9	1	2	9
c. a gázt?	1	2	0	9	1	2	9

31. Most néhány, a közelmúltban bevezetett intézkedésről kérdezem. Hallott-e arról, hogy a gyerekek 50 óra igazolatlan iskolai hiányzása után nem fizetnek iskoláztatási támogatást a családnak?

31.a. Egyetért-e ezzel?

31.b. Érintette-e ez az Önök családját?

Hallott-e arról, hogy...	Hallott-e róla?			Egyetért-e ezzel?			Érintette-e a családját?		
	igen	nem	NT	igen	nem	NT	igen	nem	NT
a. 50 óra igazolatlan iskolai hiányzás után nem fizetnek iskoláztatási támogatást?	1	2	9	1	2	9	1	2	9
b. rendőr kísérheti az igazgatóhoz azt a 14 év alatti diákot, aki igazolatlanul hiányzik az iskolából?	1	2	9	1	2	9	1	2	9
c. az önkormányzat elrendelheti, hogy segélyt, közmunkát csak az kaphat, akinek rendezett a lakókörnyezete?	1	2	9	1	2	9	1	2	9
d. a család a gyermekek után adókedvezményt kap?	1	2	9	1	2	9	1	2	9
e. a tankötelezettség életkorát 16 évre csökkentették?	1	2	9	1	2	9	1	2	9
f. a rokkantnyugdíjasok jogosultságát felülvizsgálják?	1	2	9	1	2	9	1	2	9

32. Most az egészségi állapotára vonatkozóan kérdezem. Mit mondana, az Ön egészségi állapota...

- 1 – kiegyensúlyozottan jó,
- 2 – változó, de inkább jónak mondható,
- 3 – változó, nem kielégítő, vagy
- 4 – egészségi állapota inkább rossz?
- 9 – NT

33. Van-e valamilyen tartós vagy krónikus egészségügyi problémája?

- 1 – van
- 0 – nincs
- 9 – NT

34. Ön mennyire tartja magát egészségesnek?

- 1 – egészségesebb, mint az Önhöz hasonló korúak,
- 2 – olyan egészséges, mint a hasonló korúak általában, vagy
- 3 – rosszabb az egészségi állapota, mint a hasonló korúaké?
- 9 – NT

35. Az elmúlt **4 hétben** milyen gyakran érezte...

	állandóan	gyakran	időnként	ritkán	soha	NT
a. azt, hogy tele van életerővel?	1	2	3	4	5	9
b. azt, hogy nagyon ideges?	1	2	3	4	5	9
c. azt, hogy annyira letört, hogy semmi sem tudja felvidítani?	1	2	3	4	5	9
d. nyugodtnak és békésnek magát?	1	2	3	4	5	9
e. azt, hogy tele van energiával?	1	2	3	4	5	9
f. szomorúnak és kedvetlennek magát?	1	2	3	4	5	9
g. azt, hogy kimerült?	1	2	3	4	5	9
h. boldognak magát?	1	2	3	4	5	9
i. azt, hogy fáradt?	1	2	3	4	5	9

36. Országunkban az emberek sokféle nemzetiséghez vagy etnikumhoz tartoznak. Ön milyen nemzetiségűnek tartja magát elsősorban?

1 – magyar	4 – horvát	7 – roma/cigány
2 – német	5 – román	8 – egyéb, éspedig: .....
3 – szerb	6 – szlovák	88 – M 99 – NT

37. És milyen nemzetiségűnek tartja magát másodsorban?

0 – nem tartozik más nemzetiséghez	3 – szerb	7 – roma/cigány
	4 – horvát	8 – egyéb, éspedig: .....
1 – magyar	5 – román	88 – M 99 – NT
2 – német	6 – szlovák	

38. Van-e a családban olyan személy, aki romának/cigánynak vallja magát? (Ha az előző kérdések valamelyikére igennel válaszolt, akkor **rajta kívül**)

- 1 – van
2 – nincs
9 – NT

39. Ön vagy a háztartásban élők közül valaki tagja-e valamilyen ...

	sosem volt tag	korábban tag volt	most is tag	NT
a. civil vagy egyházi szervezetnek?	0	1	2	9
b. politikai pártnak, szervezetnek?	0	1	2	9

40. Előfordult-e az elmúlt évben, hogy Ön vagy a háztartás valamely tagja önként segített ...

	nem fordult elő	alkalmanként előfordult	rendszeresen előfordult	NT
a. politikai pártnak, civil szervezetnek	0	1	2	9
b. egyházi szervezetnek	0	1	2	9
c. települési közösségnek, lakóközösségnek	0	1	2	9
d. oktatási intézménynek	0	1	2	9
e. rokonoknak, barátoknak, szomszédoknak	0	1	2	9
f. egyébnek (pl. idegeneknek)	0	1	2	9

41. Ön születése óta ezen a településen él?

1 – igen

2 – nem → **HA NEM:** Melyik évben költözött a településre? ..... évben 9 – NT

42. Mennyire szeret ezen a településen lakni, ahol most él? Kérem, osztályozzon 1-től 5-ig az iskolában megszokott módon, ahol az 5-ös azt jelenti, hogy nagyon szeret itt lakni, az 1-es azt, hogy egyáltalán nem szeret!

egyáltalán nem szeret				nagyon szeret	NT
1	2	3	4	5	9

43. Tervezi-e hogy elköltözik a településről?

1 – igen

→ **43.a. HA IGEN:** Mikorra tervezi az elköltözést?

1 – egy éven belül

2 – 1-10 éven belül

3 – több, mint 10 év múlva

9 – NT

→ **43.b.** Hová költözne?

1 – faluba, a járáson/kistérségen belül

2 – városba, a járáson/kistérségen belül

3 – faluba, a járáson/kistérségen kívül

4 – városba, a járáson/kistérségen kívül

5 – külföldre

9 – NT

2 – nem

9 – NT

44. Hallott-e arról, hogy az Önök kistérsége részt vesz a gyermekszegénység elleni programban/gyerekesély programban?

1 – igen

2 – nem

→ **Ugrás a 47. kérdésre!**

9 – NT

45. Kérem, mondja meg, hogy a családjában van-e olyan 0-17 év közötti gyermek, aki részt vett a gyerekesély program keretében szervezett programokban, vagy igénybe vette a gyerekesély program szolgáltatásait?

1 – igen

2 – nem

9 – NT

46. Ön vagy a család valamely más felnőtt tagja részt vett-e a gyerekesély program keretében szervezett programokban vagy igénybe vette-e a gyerekesély program szolgáltatásait?

1 – igen

46.a. HA IGEN: Milyen minőségben vett részt?

1 – résztvevőként, igénybe vevőként (pl. képzésen, előadáson)

2 – kísérőként

3 – önkéntes segítőként

4 – egyéb, és pedig:.....

9 – NT

TÖBB VÁLASZ LEHET

2 – nem

9 – NT

MINDENKITŐL
----

47. Kérjük, mondja el saját szavaival, hogy mit tart a településen jónak, előnyösnek a gyerekek szempontjából?

.....

.....

.....

48. És mit tart hiányosságnak, mire lenne szükség a településen ahhoz, hogy a gyerekeknek jobb helyzetük legyen?

.....

.....

.....

KÖSZÖNJÜK A VÁLASZADÁST!
(KÉRDEZŐ: FOLYTASD A GYERMEKKÉRDŐÍVVEL!)

KÉRDÉSEK A KÉRDEZŐNEK

K1. Hogyan ítéled meg a lakást?

	igen	nem	NT
a. A lakás sötét vagy berendezése sivár, egyhangú.	1	2	9
b. A lakás mindazon helyiségei, melyeket alkalmad volt megfigyelni, nagyjából tiszták.	1	2	9
c. A lakás mindazon helyiségei, melyeket alkalmad volt megfigyelni, nagyjából rendezettek.	1	2	9
d. Az épület biztonságos egy gyerek számára (nem balesetveszélyes, nem rejt egészségügyi kockázatot).	1	2	9
e. Az udvar rendezett	1	2	9
f. A környező házak jó állapotúak, rendezettek	1	2	9
g. Az utca földút	1	2	9

K2. Jelen volt-e a kérdezett gyereke, gyerekei a beszélgetésen?

1 – igen

2 – nem

K3. **HA IGEN:** Az interjú alatt hogyan viselkedett az anya/a kérdezett a jelen lévő gyerekekkel?

	igen	nem	NT
a. Az anya / a kérdezett bátorította a gyereket, hogy vegyen részt a társalgásban.	1	2	9
b. Az anya / a kérdezett válaszolt a gyerek kérdéseire, kéréseire.	1	2	9
c. Az anya / a kérdezett beszélgetett a gyerekekkel (nem számít beszélgetésnek, ha csak rászólt a gyerekekre, vagy negatív megjegyzést tett rá).	1	2	9
d. Az anya / a kérdezett bemutatta a kérdezőt a gyerekeknek.	1	2	9
e. Amikor az anya / a válaszoló a gyerekekről beszélt, vagy mondott valamit a gyerekeknek, a hangneme, illetve ahogy beszélt, az a gyerek iránti pozitív érzéseiről tanúskodott.	1	2	9

A KÉRDEZÉS VÉGE: ..... óra ..... perc

--	--	--	--	--

HÁZTARTÁS sorszáma

--	--

Gyermek sorszáma
a háztartástáblából

.....

Gyermek keresztnéve

--	--	--	--

év

Gyermek születési ideje

--	--

hó

--	--

Hány éves?

Családok

Gyermek kérdőív

2014

A válaszadás önkéntes!

Település neve: .....

--	--

---

*Kijelentem, hogy az általam kezelt és felvett adatokat bizalmasan kezelem,
azokat csak a kutatásban illetékes személynek adom át.*

Kérdező aláírása: .....

**A CSALÁDBAN LÉVŐ ÖSSZES 0-17 ÉVES GYEREKRE KI KELL TÖLTENI 1-1
KÉRDŐÍVET!**

KÉRDEZŐ: Tisztázd, hogy minden kérdés a címlapon szereplő keresztnévű gyerekre vonatkozik!

1. Meg tudná mondani, hogy mennyi volt a gyermek súlya, amikor megszületett?

..... gramm

9 – NT → **HA NEM TUDJA:** 1.a. És azt meg tudná-e mondani, hogy....

1 – 1500 gramm alatti,

2 – 1500-2500 gramm közötti, vagy

3 – 2500 gramm feletti súllyal született-e a gyermek?

9 – NT

2. A gyermek jár(t)-e bölcsődébe?

1 – igen → **HA JÁR(T):** 2.a. Hány éves korától? ..... év 99 – NT

2 – nem

9 – NT

3. A gyermek jár(t)-e Biztos Kezdet gyerekházba?

1 – igen → **HA JÁR(T):** 3.a. Összesen hány hónapot járt? ..... hó 99 – NT

KÉRDEZŐ: ha évet mond, számold át hónapra!

3.b. Milyen gyakorisággal járt?

1 – naponta

2 – hetente többször

3 – havonta többször

4 – havonta egyszer vagy ritkábban

9 – NT

2 – nem

9 – NT

4. Járt-e a gyermek gyógytornára, fejlesztő tornára, logopédiai fejlesztésre, vagy egyéb, szakember által javasolt fejlesztésre?

1 – igen → **HA IGEN:** 4.a. Hány éves volt a gyermek, amikor elkezdődött a fejlesztése?
..... éves 9 – NT

2 – nem

9 – NT

5. Most a gyermek egészségi állapotáról kérdezek.
Van-e a gyermeknek hallásproblémája?

1 – van

2 – nincs

9 – NT

6. Van-e a gyermeknek látásproblémája?

1 – van → **HA VAN:** 6.a. Milyen súlyos a probléma?

1 – nem súlyos, szemüveggel jól lát

2 – gyengénlátó

3 – egyik szemére vak

4 – mindkét szemére vak

9 – NT

2 – nincs

9 – NT

7. Van-e a gyermeknek valamilyen EGYÉB tartós egészségügyi problémája (pl. asztma, allergia, reflux stb.)?

1 – van

2 – nincs → **ugrás a 9-re!**

9 – NT

8. Kérem, mondja meg, hogy az alábbiak közül milyen betegségei vannak a gyermeknek!

	Van	Nincs	NT	X
a. mozgásszervi (csontozat, ízületek, izomzat) rendellenesség	1	2	9	X
b. keringési betegség (pl. szívrendellenesség)	1	2	9	X
c. tartós idegrendszeri betegség (pl. epilepszia)	1	2	9	X
d. emésztőrendszeri betegség (fekély, reflux stb.)	1	2	9	X
e. asztma	1	2	9	X
f. egyéb légzőszervi betegség	1	2	9	X
g. allergia (szénanátha, ekcéma)	1	2	9	X
h. depresszió vagy más pszichikai betegség	1	2	9	X
i. kóros soványság	1	2	9	X
j. kóros kövérség	1	2	9	X
k. egyéb betegség, éspedig:.....	1	2	9	X

9. Ön szerint a gyermek a korához képest testileg...

1 – kevésbé fejlett,

2 – átlagosan fejlett, vagy

3 – az átlagosnál fejlettebb?

9 – NT

10. Ön szerint a gyermek a korához képest értelmileg...

- 1 – kevésbé fejlett,
- 2 – átlagosan fejlett, vagy
- 3 – az átlagosnál fejlettebb?
- 9 – NT

11. Van-e a gyermeknek az életkorának megfelelő könyve? (KÉRDEZŐ: A testvérével közös könyv is. Tisztázd, hogy a kötelező iskolai tankönyvek nem számítanak bele!)

1 – van   **HA VAN: 11.a.** Körülbelül hány életkorának megfelelő könyve van a gyermeknek?

- 1 – 1 és 3 között
- 2 – 4 és 9 között
- 3 – 10 és 19 között
- 4 – 20 vagy több
- 9 – NT

2 – nincs   **HA NINCS: 11.b.** Miért nincs?

- 1 – nem engedhetik meg maguknak
- 2 – egyéb ok
- 9 – NT

9 – NT

12. Együtt szokott-e a gyermek étkezni mindkét szülőjével? (KÉRDEZŐ: Ha nem édesapjával, édesanyjával él egy háztartásban, akkor a nevelőszülőjével)

1 – igen   **HA IGEN: 12.a.** Milyen gyakran?

- 1 – minden nap,
- 2 – hetente többször,
- 3 – hetente egyszer,
- 4 – havonta egyszer, vagy
- 5 – még ritkábban
- 9 – NT

2 – nem

9 – NT

0-9 ÉVES GYEREKEKRE

13. Szoktak-e Önök otthon a gyermeknek mesét olvasni vagy mondani?

1 – igen → **HA IGEN: 13.a.** Milyen gyakran szoktak?

- 1 – minden nap
- 2 – nagyjából kétnaponta
- 3 – havonta néhány alkalommal
- 4 – évente néhány alkalommal

2 – nem

9 – NT

9 – NT

3–17 ÉVES GYEREKEKRE
----

14. Hány éves korától jár(t) a gyermek óvodába?

..... éves korától

0 – nem járt óvodába → **ugrás a 17. kérdésre!**

99 – NT

15. Hány éves koráig járt a gyermek óvodába?

..... éves koráig

88 – jelenleg is óvodás

99 – NT

16. Felvették-e akkor az óvodába, amikor kérte?

1 – igen

2 – nem

9 – NT

17. Szokott-e a gyermeke számítógépet használni?

1 – igen → **17.a. HA IGEN:** Hol szokott számítógépet használni?

1 – az iskolában/óvodában

2 – teleházban, közösségi helyeken

3 – barátoknál, rokonoknál

4 – otthon

9 – NT

TÖBB VÁLASZ LEHET
----

2 – nem

9 – NT

18. Szokott-e a gyermeke internetet használni?

1 – igen → **18.a. HA IGEN:** Hol szokott internetet használni?

1 – az iskolában/óvodában

2 – teleházban, közösségi helyeken

3 – barátoknál, rokonoknál

4 – otthon

9 – NT

TÖBB VÁLASZ LEHET
----

2 – nem

9 – NT

6-17 ÉVESEK GYEREKEKRE

19. Hány éves korában kezdte el a gyerek az általános iskolát?

..... éves korában → **19.a. HA 7 ÉVESEN VAGY KÉSŐBB:** Mi volt ennek az oka?

- 1 – év-vesztes
- 2 – szülő kérése
- 3 – iskolaéretlen volt
- 4 – beteg volt
- 5 – egyéb ok, éspedig .....
- 9 – NT

TÖBB VÁLASZ LEHET!

0 – még nem iskolás

99 – NT

20. Valamilyen probléma miatt most vagy régebben járt-e kisegítő, felzárkóztató osztályba?

- 1 – igen
- 2 – nem
- 9 – NT

21. Volt-e magántanuló, vagy eltanácsolták-e valamelyik iskolából?

- 1 – igen
- 2 – nem
- 9 – NT

22. Ismételt-e évet az általános iskolában?

- 1 – igen   **22.a. HA IGEN:** Hányszor? ..... alkalommal
- 9 – NT

2 – nem

9 – NT

23. Mennyi volt a gyermek utolsó év végi tanulmányi átlageredménye?

Ha pótvizsgázott, mennyi volt a pótvizsga utáni tanulmányi átlageredménye?

..... , ...

9 – NT

24. Hányadik osztályba jár jelenleg?

..... osztályba

88 – jelenleg nem jár iskolába → **ugrás a 29-re!**

99 – NT

25. Milyen tantervű osztályba jár?

- 1 – normál osztály/csoport
- 2 – gyógypedagógiai osztály/csoport
- 3 – tagozatos osztály/csoport, éspedig: .....
- 9 – NT

26. Jár-e jelenleg napközibe?

- 1 – igen
- 2 – nem
- 9 – NT

27. Igénybe veszi-e az iskolai étkeztetést....

	Igen	nem	NT
a. iskolaévben	1	2	9
b. nyáron	1	2	9

28. **HA ÉTKEZIK AZ ISKOLÁBAN**

Az iskolai étkezéséért...

- 1 – a teljes összeget,
- 2 – az összeg egy részét, vagy
- 3 – semmit nem fizetnek?
- 9 – NT

28.a. A gyermek dohányzik-e?

- 1 – rendszeresen
- 2 – alkalmanként
- 3 – sohasem
- 9 – NT

28.b. A gyermek fogyaszt-e alkoholt?

- 1 – rendszeresen
- 2 – alkalmanként
- 3 – sohasem
- 9 – NT

29. Jár-e a gyermek valamilyen különóra (pl: sport-, zene-, színház-, táncóra), vagy tagja-e ilyen célú szervezetnek, egyesületnek?

- 1 – igen
- 2 – nem
- 9 – NT

30. Milyen gyakran olvas a gyermek kedvtelésből?

- 1 – minden nap
- 2 – hetente néhány alkalommal
- 3 – havonta néhány alkalommal
- 4 – évente néhány alkalommal
- 5 – sohasem
- 9 – NT

31. Az elmúlt évben volt-e a gyermek valamelyik családtaggal, vagy a család szervezésében múzeumban, zenei vagy színházi előadáson? (KÉRDEZŐ: az iskolai szervezésű programokat ne számítsd!)

1 – igen

2 – nem

9 – NT

32. Ha a család együtt néz TV-t, meg szokták-e beszélni Önök a gyermekkel a látottakat?

1 – igen

2 – nem

8 – nincs TV-jük

9 – NT

32.a. Most arról kérdezzük, hogyan tölti gyermeke a szabadidejét. Mennyire jellemző, hogy a gyerekek a szabadidejében....

Mennyire jellemző, hogy...	teljesen jellemző	inkább jellemző	inkább nem jellemző	egyáltalán nem jellemző	NT
a. tv-t néz	4	3	2	1	9
b. számítógépezik	4	3	2	1	9
c. otthon játszik (egyedül, vagy testvéreivel)	4	3	2	1	9
d. szüleinek segít (háztartásban, üzletben stb.)	4	3	2	1	9
e. szervezett programon vesz részt	4	3	2	1	9
f. sportol, kirándul	4	3	2	1	9
g. barátaival, haverjaival találkozik	4	3	2	1	9
h. presszóba, bárba, kocsmába jár	4	3	2	1	9
i. csavarog, lődörög	4	3	2	1	9
j. egyáltalán nincs szabadideje	4	3	2	1	9
k. semmit sem csinál	4	3	2	1	9
l. egyéb tevékenységet végez	4	3	2	1	9

33. A gyermek számára biztosítottak-e az alábbiak?

HA NEM: Miért nem? (CSAK KÉRDEZD ÉS SOROLD BE!)

	Miért nem?					
	Igen	Nem	Nem engedhetik meg maguknak	Egyéb okok	NT	X
a. megfelelő hely tanulásra, házi feladat elkészítésére	1	2	1	2	9	X
b. íróasztal	1	2	1	2	9	X
c. minden, az iskola, óvoda által elvárt felszerelés	1	2	1	2	9	X
d. szótár	1	2	1	2	9	X
e. rendszeres szabadidős tevékenységben való részvétel (pl. sportolási lehetőség, ifjúsági programok)	1	2	1	2	9	X
f. fizetős iskolai kirándulásokon és programokon való részvétel	1	2	1	2	9	X
g. fizetett különóra (nyelv, zene, fejlesztő foglalkozás, sport, stb.)	1	2	1	2	9	X
h. zsebpénz	1	2	1	2	9	X

MINDENKITŐL

34. Talán korai még erről beszélni, mégis mit gondol, milyen iskolai végzettséget fog a gyermeke szerezni?

- 1 – legfeljebb 8 osztály
- 2 – szakiskola
- 3 – szakközépiskola
- 4 – gimnázium
- 5 – felsőfok
- 9 – NT

HA A GYEREK ÓVODÁBA JÁR

Most néhány kérdést szeretnék feltenni a gyermek jelenlegi óvodájáról.

35. Melyik óvodába jár a gyermek jelenleg?

..... (óvoda neve és települése)

9 – NT, NV

36. Mennyire jellemzők a gyermek jelenlegi óvodájára a következők?

	teljesen jellemző	inkább jellemző	inkább nem jellemző	egyáltalán nem jellemző	NT
a. Jók az óvónők.	4	3	2	1	9
b. Az óvodában figyelembe veszik a gyerek kéréseit, igényeit.	4	3	2	1	9
c. Partnernek tekintik a szülőket.	4	3	2	1	9
d. A szülők bekapcsolódhatnak a programok kialakításába, szervezésébe.	4	3	2	1	9
e. Jó a gyerekközösség.	4	3	2	1	9
f. A gyerek jól fejlődik.	4	3	2	1	9
g. Az óvoda berendezése, bútorzata megfelelő	4	3	2	1	9
h. Az óvoda játékokkal, eszközökkel való felszereltsége megfelelő.	4	3	2	1	9
i. Sok az erőszakos, verekedő gyerek.	4	3	2	1	9
j. Túlzsúfoltak a csoportok.	4	3	2	1	9

37. Mennyire jellemző az óvodára, hogy magas a roma gyerekek aránya?

- 1 – nagyon jellemző
- 2 – inkább jellemző
- 3 – inkább nem jellemző
- 4 – egyáltalán nem jellemző
- 9 – NT, NV

38. Véleménye szerint általában melyik jobb: ha egy óvodában a roma és a nem roma gyerekek egy csoportba, vagy ha külön csoportba járnak?

- 1 – ha egy csoportba járnak
- 2 – ha külön csoportba járnak
- 9 – NT

39. Kérem, saját szavaival mondja el, hogy mit tart az óvoda sikereinek, erősségeinek?

.....

.....

.....

40. És mit tart az óvoda hiányosságainak, fejlesztendő területeinek?

.....

.....

.....

HA A GYEREK ISKOLÁBA JÁR

Most néhány kérdést szeretnék feltenni a gyermek jelenlegi iskolájáról.

41. Melyik iskolába jár a gyermek jelenleg?

..... (iskola neve és települése)

9 – NT, NV

42. Mennyire jellemző az iskolában a drogprobléma, túlzott alkoholfogyasztás a gyerekek között?

- 1 – nagyon jellemző
- 2 – inkább jellemző
- 3 – inkább nem jellemző
- 4 – egyáltalán nem jellemző
- 9 – NT

43. Mennyire igazak a következő állítások a gyermek jelenlegi iskolájára?

	teljesen igaz	inkább igaz	inkább nem igaz	egyáltalán nem igaz	NT
a. Jók a pedagógusok.	4	3	2	1	9
b. Figyelembe veszik a gyerek kéréseit, igényeit.	4	3	2	1	9
c. Partnernek tekintik a szülőket.	4	3	2	1	9
d. A szülők bekapcsolódhatnak a programok kialakításába, szervezésébe.	4	3	2	1	9
e. Jó a gyerekközösség	4	3	2	1	9
f. A gyerek jól fejlődik.	4	3	2	1	9
g. Az iskola berendezése, bútorzata megfelelő	4	3	2	1	9
h. Az iskola eszközökkel való felszereltsége megfelelő.	4	3	2	1	9
i. Sok az erőszakos, verekedő gyerek.	4	3	2	1	9
j. Túlszűfoltak az osztályok.	4	3	2	1	9

44. Mennyire jellemző az iskolára, hogy magas a roma tanulók aránya?

1 – nagyon jellemző

2 – inkább jellemző

3 – inkább nem jellemző

4 – egyáltalán nem jellemző

9 – NT, NV

45. Véleménye szerint általában melyik jobb: ha egy iskolában a roma és a nem roma gyerekek egy osztályba, vagy ha külön osztályba járnak?

1 – ha egy osztályba járnak

2 – ha külön osztályba járnak

9 – NT

46. Kérem, saját szavaival mondja el, hogy mit tart az iskola sikereinek, erősségeinek?

.....

.....

.....

47. És mit tart az iskola hiányosságainak, fejlesztendő területeinek?

.....

.....

.....

**KÖSZÖNJÜK, HOGY VÁLASZAIVAL SEGÍTETTE
MUNKÁNKAT!**